

KÜRESELLEŞME, POPÜLİZM VE ÇATIŞMA: SAVAŞ, SİYASET VE ÇALIŞMA TEKNOLOJİLERİ

Jan PIETERSE

Illinois Üniversitesi - ABD

Çeviri: Mahir BİLGİN • Düzelti: Mutahhar AKSARI

ÖZET

Küreselleşme çatışma ve güvenlik politikalarını nasıl etkilemiştir? Burada üç tema üzerinde durulacaktır: Teknoloji, küreselleşmenin jeopolitiği ve asimetrik çatışma. Teknoloji üzerinde odaklanma, dikkatleri küreselleşme olaylarından alıp çalışma, savaş ve siyaset teknolojilerindeki paralel değişimlerin şekillendirdiği küreselleşmenin altyapısına yöneltecektir. Şiddet üzerinde durmak, tüm dikkati küreselleşmenin karanlık yüzüne çevirmek anlamına gelecektir: Hızlı küreselleşme çağı denetim siyasetine böylesine derin nasıl yansıtılmaktadır? Çatışma ve güvenlik üzerine odaklanma, küreselleşmenin iki çirkin yüzünü gösterir. Kilit nitelikteki boyutların (teknolojiler, şiddetin politik ekonomisi, küreselleşmenin jeopolitiği) kesiştiği nokta, asimetrik çatışma ya da gelişme ve teknoloji boşluklarından ortaya çıkan çatışma ve güvenlidir. Varolan Doğu-Batı politikaları, Kuzey-Güney şeklinde değişmiştir; buna bağlı olarak da ideolojik gerekçeler ve çatışmayla mücadele stratejileri de değişmiştir. Makalenin son bölümünde çatışma yönetimi ile ilgili karşı düşünceler ortaya konulmaktadır.

Anahtar Sözcükler

Şiddet ve güvenliğin politik ekonomisi, asimetrik savaş, insani arabuluculuk, temsiliyet politikaları, kontrol politikaları.

1989 yılında Berlin Duvarı'nın yıkılmasından bugüne, şiddetli çatışmalarda 4 milyondan fazla insan ölmüştür. Bunların yaklaşık yüzde 90'ı özellikle kadın ve çocuk olmak üzere sivil vatandaşlardır. (UN Chronicle, BM Kronolojisi, 1998 a: 37)

Gerçek şu ki bugünkü çatışmaların olduğu bölgeler, bizim tatil alanlarımızdan daha yakındır. (Adolf Ogi, İsviçre Savunma Bakanı ve Başbakanı) (Olson, 2000)

Asya ülkelerinden birinde geçen bir reklam filminde, pirinç tarlasında birbirinden uzak noktada duran iki kişi vardır, muhtemelen Batılı olan adam köylüye manşetteki başlıkla şöyle işaret eder: 'Beni Hilton'a bırak' Cevap olarak şöyle bir izlenim göze çarpar, 'neden

ben?’ Ancak reklamın anlatmak istediği nokta bu değil. Emir cümlesi şunu çağrıştırmaktadır: Kayboldum, ben bir yabancıyım, fakat bu benim dünyam. Reklam, Amerikan Ekspres kredi kartı için yapılmıştı.

Bu tür parlak reklamlar, küreselleşmenin ‘cesur yeni dünyasının’ biçimlendiği yerlerden biridir. Teknoloji dünyanın her tarafına anında erişim sağlama olanağı vermektedir. Kredi kartları her kapıyı açmaktadır. Gold kartlarla bu kapılar ardına kadar açılmaktadır. Uluslararası marka adı olan mallara her yerde ulaşılabilir. Sınırlar yavaş yavaş silinmekte ve sadece geçiş amacına yönelmektedir. Devingenlik ve değişkenlik (mobilité) sınırsız hale gelmekte, iletişim hızlanmakta, tüketici tercihleri artmaktadır, Ronald McDonald küreselleşmenin ‘cesur yeni dünyasına’ gülümsemektedir.

Ya kırık ekranın diğer yüzü? Yoksulluk ve eşitsizlik; genellikle ‘gelişme’ altında gösterilmekte ve gelişimi disiplin rejimlerine dönüştüren IMF ve Dünya Bankası gibi kuruluşların vekilliğine bırakılmaktadır. Çatışma olarak, Amerikan Ekspres reklamını aratmayan türdeki fikir yazıları ‘çatışmaların önlenmesinin Altın Köprüleri teorisi olarak ‘McDonald’s olan iki ülkeden hiç biri birbirleriyle savaşmamıştır çünkü ikisinin de McDonald’s’ı vardır’ (Friedman, 2000: 248) fikrini ortaya koymaktadır.

Şiddetle ilgili, üretimle birlikte olarak, devlet artık eskisi gibi seçkin pozisyonunu elinde tutmamaktadır. Ekonomiler zorunlu olarak ulusal pazara bağlı olmamakta ve devletin baskı aracı tekeli olmaktan çıkmaktadır. Kaçakçılık örgütleri ve gizli askeri organizasyonlar daha esnek örgütlenmekte, kaçak mallar, silahlar için uluslararası kaynakları, serbest pazarı, ortaklıkları ve kârı ellerine geçirebilmektedir. Ayrıca bunlar, ‘pazar alanının büyü-nü’ de temsil etmektedirler. Şehir çeteleri, kırsal alanlardaki eşkiyalar ve savaş efendileri devletlerin oyununu yeniden oynamaktadırlar. Farkettirmeden devam eden güvenlik alanındaki özelleştirmeler, ipini koparmış giden serbest pazar pratiklerinin suç ve çatışma konularında kamusal alanı da nasıl aşındırdığını göstermektedir. Esnek teknoloji küçük devletlerin kitle imha silahları yapabilmelerini sağlamaktadır. Süpergüçler arasındaki atom bombası yarışı sona ererken, biyo-kimyasal silahlar, çevre sorunları ve mevki çatışmaları gibi yeni çatışma halkaları ortaya çıkmaktadır.¹ Ulus devlet çoğunluk üzerinde bir nüfuz alanı haline gelmiştir ve devlet otoritesi engebeli koşullar temelinde yürüyen ve gözle görülür boşluklar bırakan, yerelden küresel boyuta çok ölçekli iktidar yapıları ağı için alan hazırlamaktadır. Kârlılık ve vergi arasındaki bağ artık eskiden olduğu gibi değildir, dolayısıyla devletlerin yaşadığı mali krizler ve hizmetlerin özelleştirilmesi de. Bu kurumsal karşılıklı egemenlik, genellikle kısaca “küreselleşme” olarak tanımlanmaktadır.

Küreselleşme ve çatışma arasındaki ilişki nedir? Varolan küreselleşme senaryosu, neoliberalizm; şiddet ve çatışma politikalarını nasıl etkilemektedir? Küreselleşmenin ve çatışmanın bazı paradokslarını ya da ters giden yönlerine işaret edecek olursak;

- Küreselleşme daha fazla sınırdan geçme ve sınırların ortadan kalkmasını getirmektedir, ancak sınır çatışmalarında yumuşama yoktur.
- Küreselleşme dünyayı küçültmektedir, fakat devam eden politik hesaplar (‘Cihada karşı McDünya’, ‘medeniyetlerin çatışması’, ‘yeni barbarlık akımları’ vs.) derinden bölünmüş bir dünya ortaya çıkarmaktadır.
- Sermaye için sınırların olmayışı, iş gücü için sınırların varlığı; iletişimde, seyahatte ve tüketimde ulusal sınırın aşılmasına ama göç ve çatışmayı içeren sınır politikalarına neden olmaktadır.

- Yeni teknolojiler, sınır kontrolü görevlerinin iki defa yapılması ve koruma ile izleme faaliyetlerinin uygulanmasında sınırsızlığı taşımaktadır.²
- Makro politikalar kurumları zayıflatıp parçalarken, kalkınma çabaları kapasitenin yapılanması üstüne odaklanmıştır.
- Neoliberal küreselleşme devlet kapasitelerini zayıflatmakta ve zayıf devletlerdeki çatışma ve suç hızla artmaktadır.
- Farklı kültürden olanlar üzerinde ulusal yönetim ihtiyacı çoğulculuktan yana kuruluşların zayıflamasıyla birlikte artmaktadır.
- Çatışma ve güvenlik sektörü büyürken, vahşi kapitalizm altındaki kârı düşük sektörler tipik olarak sağlık, eğitim, sosyal hizmetler- küçülmektedir.
- Uluslararası finans ve kalkınmadaki 'saydamlık', görsellik, meşruluk ve sorumluluk gibi özellikleri teşvik etmektedir, ancak bu saydamlık sadece tek yönlüdür.

Küreselleşme çoğu için genelde bölünmüşlük, bazıları için bütünlüştür. "Yeni" olan başka ne vardır? Küreselleşmenin güneşli yüzü hızla genişleyen devingenlik ve seçim olanıdır, karanlık yüzünde gizlenmiş sınırsızlık ideolojisi ise yoksulluk, artan bölünmüşlük ve çatışma dünyasına çok tanıdık. Bu iki yüz birbiriyle nasıl etkileşim içindedir? Yeni, en azından yeniden cilalanmış olarak ortaya sürülen ise, her iki yüzü kontrol altında tutma ve korunma politikalarının iki tarafını birbirinden ayrı tutma arzudur.

Küreselleşme ve çatışmanın pek çok boyutu vardır. Teknolojiler hızlı küreselleşmeye neden olmaktadır. Ekonomide olduğu gibi güvenlik ve siyasette küreselleşme bir paket ürün gibidir; uluslararasılaşma hem bilgilendirme hem de esnekleşmeyi gerektirmektedir. Çatışma ve güvenlik aynı zamanda ekonomik sektörlerdir, örneğin Batı Avrupa'daki silah endüstrisi ve suç şebekeleri, ayrıca gelişmekte olan ülkelerdeki gizli silahlı yapılanmalar (bkz. Campbell, 1999). Çatışma ve güvenlik yükselen endüstriler haline gelmiştir, böylece soğuk savaş sonrası ekonominin bir parçası olarak savaş ekonomisi yeniden doğmuştur. Bu eğilimi takip edenler özelleştirilen güvenlik alanına yapılan yatırımı kârlı yatırım şansı olarak görmektedir: 'Suç-Endüstrisi Kompleksi' (Criminal-Industrial Complex) 'en fazla yükselen endüstri' olarak ele alınmaktadır. 'Yüzyılın sonuna kadar 70 milyar dolarlık hipergüvenlik endüstrisi (1995) her yıl yüzde dokuz artmaya devam edecektir' (Celente, 1997: 291, 292).

Bölgesel ve yöresel arenalardaki hegemonik politikaların yeni trendleri eski modellerle etkileşim içindedir, yeni ekonomik ve politik ilgi alanları kazançlı güvenlik çıkarları ile karşılıklı etkileşim içindedir. Yeni dinamikler yeni roller üstlenirken, Soğuk Savaş döneminin artıkları yerel ve bölgesel çatışmaları beslemektedir.³ Dolayısıyla NATO ve eski Varşova Paketi ülkeleri arasındaki birlikte hareket etme ihtiyacı Batı Avrupa ülkelerinin yine bölgesel çatışmaları besleyen zamanı geçmiş silahların (ve Semtex gibi patlayıcıları) askeri pazarda satışına yol açmaktadır.

Soğuk Savaş ile küreselleşme arasındaki ayırım sorgulanırken/yapılırken, her iki olguya da tanıdık gelen asrılık (modernity) kavramı, askeri teknolojiler ile gelişme arasında, çatışma, güvenlik ve asrılık arasındaki ilişkiye dair daha kapsamlı soru ortaya atılmasına neden olmaktadır. Tüm bunlardan sonra, asrılık kariyerinin yardımıyla savaşta bir olgu haline gelmiştir.⁴

Küreselleşme ve çatışma politikalarıyla güvenliğin nasıl etkileşim içinde olduğu ile ilgili bu boyutlar tek bir makale için çok geniş bir alandır, dolayısıyla burada üç tema üzerinde du-

rulacaktır: Teknoloji, küreselleşmenin jeopolitiği ve asimetrik çatışma. Teknoloji üzerine odaklanma dikkatin küreselleşme olaylarından küreselleşmenin altyapısına çekilmesine yarayacaktır. Şiddet üzerine odaklanma küreselleşmenin karanlık tarafını hedef alırken, çatışma ve güvenlik küreselleşmenin iki yüzlü konumunu yansıtacaktır. Bu boyutların (teknolojiler, şiddetin politik ekonomisi, jeopolitik ve savaşın modernitesi) kesiştiği nokta asimetrik çatışma, ya da teknoloji boşlukları arası çatışmadır. Bu, insani militarizm olarak da adlandırılan (Chomsky, 1999) insani arabuluculuğu da içerir. Asıl bilmece, hızlı küreselleşme çağının nasıl bu kadar derin bir şekilde kontrol altında tutma politikalarına yansıdığıdır.

Bu çalışmanın ilk bölümünde ekonomi ve güvenlik teknolojilerinin nasıl değişmekte olduğu ve bu durumun siyasal değişimlerle bağlantıları tartışılmaktadır. Çağdaş hızlı küreselleşme kurumsallaşmış şizofreni olarak görülebilir. Bu da Friedman'ın çatışmaların önlenmesi için 'Altın Köprüler' teorisinde belirttiği gibi sözkonusu bölme çizgisinde ya da üstünde gerçekleşen çatışmanın anahtar rolü üstlenmiş önemli bir sorun olduğunu anlatır. Küreselleşmenin iki dünyası ve iki yüzü yeni kontrol altında tutma ve korunma politikalarında buluşmaktadır. Burada 'bahçe çitleri arası' -örneğin 'etnik politikaların' doğası ile ilgili yargılar- sözünün temsil ettiği şeyle çatışma yönetiminin tasarımındaki değişimler etkileşim halindedir.

Çağdaş sosyal bilimlerdeki genel bir yargıya göre hesaplar ve koşullar ile algılamalar ve gerçekler arasındaki ayrımı yapamayız. Algılamalar gerçekleri oluşturmaktadır, öznellik ve koşullar birbirine düğümlenmiştir, koşulların nasıl değerlendirildiği gerçekliğin bir parçasıdır. Bu, yapısalcılığın üzerinde durduğu nokta olup, yürünen yolun her adımında temsiliyetin temsil edilmesini de içeren temsil politikalarını ciddiye almak anlamına gelir. Bu, bir bölümüyle çatışma ve güvenlik politikalarıyla ilgilidir. Ancak yapısalcılık sadece geçmiş ve bugüne değil geleceğe de uygulanır ve böylece gerçekliğin kurulması yolu uygulamalı yapısalcılığın önemli bir noktası olan yeniden yapılanabilirlik potansiyelini de içerir. Varolan temsiliyet ve yargılar gözönünde bulundurulduğunda uluslararası yönetimler belli başlı seçeneklerin önünü açmaları veya kapamaları itibarıyla oldukça dikkat çekicilerdir.

Hızla küreselleşen dünyaların korunma politikaları yoluyla ve akıllı uzaktan kumanda teknolojileri ile politikaların yürütülmesi ve yönetilen bölünmenin temsiliyeti tarafından arabulucularının yapılması durumunda yeni korunma politikaları yanında taahhütlere işaret eden karşı duruşlar yok mudur? Bu bölümün kapanış sorusu budur.

ÇALIŞMA VE SAVAŞ TEKNOLOJİLERİ

Çalışma ve savaş teknolojilerinin birbiri arasındaki ilişkisinin incelenmesinde ele alınabilecek pek çok yol vardır. Çalışma ve savaş teknolojilerinin ikili hareketindeki prensip çok iyi kurulmuştur. Tarihsel olarak ekonomik süreç ve askeri rekabet beraber ilerler. Dolayısıyla Kuzey İtalya'da modern kapitalizmin ortaya çıkışı askeri gelişmelerdeki rekabetle aynı dönemdedir. (McNeill, 1982). Ekonomik ve askeri liderlik genelde aynı yönde hareket eder ve uluslararası egemenlik (hegemonya) düşüncesiyle içiçe geçmiştir (örneğin, Borschier, 1999). Askeri-endüstriyel kompleks (the military-industrial complex) aşaması Fransa, Almanya, Rusya ve Japonya'da askeri üretimin endüstriyel lokomotif olduğu on-dokuzuncu yüzyılda kuruldu (Sen, 1995). Yirminci yüzyıldaki askeri endüstriyel kompleks yüksek teknolojiyle genişledi, IBM ile Holocaust ve Pentagon ile Internet ve Silikon Vadi'si

arasındaki iyi ilişkilere tanıklık etti. "Savaş ve teknobilim(techoscience) arasındaki bağlantı uzun süre üstü kapalıydı, şimdi ise bir bütünün parçalarıdır." (Gray, 1997: 7). Ordu, istihbarat/haber alma örgütlülüğü ve uzay teknolojileri yüksek teknoloji gelişimi ve iletişim teknolojileriyle birbirlerine çok sıkı bir şekilde bağlıdır.

Hız değişkenleri askeri stratejilerde her zaman çok önemli olmuştur. Esnek teknolojiyle birlikte bu durum daha da hızlanmıştır. Körfez Savaşı 'akıllı savaş' için yeni bir standart oluşturmuştur. Esnek teknoloji, çağdaş stratejinin temeli olmuştur. Hızlı yayılma güçleri, daha önce askeri güçlerin bir yan gücü iken, artık Birleşik Devletler'den Avrupa Birliği'ne ve Çin'e kadar genel bir stratejik formül haline gelmiştir. Askeri donatım kelimesinin tam anlamıyla ateşleyici olmuştur.⁵ Zayıf çok yönlü hareketli (mobil) güçler ve akıllı askeri birlikler üretim otomasyonu olarak aynı prensibi takip etmektedir: "Bilgiyi kullanarak daha az sermaye ve işgücü sarfetmek mümkün olabilir" (Toffler, 1993: 172). Elektronik savaşta asker, esnek üretim içinde çok yönlü işçi gibi, birden fazla yeteneklere sahip operatör yani 'yazılım askeri/software soldier' haline gelmiştir (a.g.e. 174). Üretimde buna paralel gelişmeler, zamanında (just-in-time) imalat ya da Toyotizm gibi esnek sistem üretimi anlamına gelir. (Harvey, 1989).

Üretim ve iş dünyasında olduğu gibi savaşlarda bilgi 'her iki taraf da karşısındakinin düşman hareketlerini haberalma ve bilgi edinme yollarını manipüle ederek şekillendirmeye çalıştığı' 'bilgi savaşı(knowledge warfare)' noktasında duyarlı hale gelmiştir (Toffler, 1993: 171). 'Bilgi yönetimi', 'bilgi doktrini', 'bilgi stratejisi', 'bilgi edinimi' politikalarıyla birlikte simülasyon ve siber savaş, yeniden intibak sürecinin parçaları olmuştur. Emir ve Komuta Emir, Komuta ve İletişim haline gelmiş (ayrıca Haberalma) ve daha sonra da Emir, Komuta, İletişimler, Bilgisayarlar, Haberalma, Gizli Takip ve Askeri Keşif hareketlerinin hepsi birlikte bir bütün oluşturmuştur (Carter, 1999-2000: 110). Askeri çabalar böylesi bir ağ içinde olunca bağlantılık zorunlu hale gelmiş, yazılım ve iletişim yollarının hacker ve düşman sızmalarına karşı kalkanlar da dahil bu ağın korunması ön plana çıkmıştır. Savaş, esnek üretim gibi, küresel ve bölgesel ağlar arası çabaların koordinasyonunu gerektirir: Küresel olarak uydu yoluyla, bölgesel olarak hemen karar alma esnekliği, tam zamanında toplanma ve ismarlama tehditlerin iletilmesi gibi.

Gizli takip etme teknolojileri sivil ve askeri alanlarda paralel yolları izlemektedir. Güvenlik-duyarlı kamu alanları ve üretim bölgelerinde kapalı devre televizyon, uydudan ulaşma (Coğrafi Bilgi Sistemleri), otomatik araç yerini bulma sistemleri ve cep telefonu, "toplum takip" yeteneklerine eklenmiştir. İşçi üretkenliği ve çalışma alışkanlıkları bilgisayarlarla izlenebilmektedir. Uzaktan kumanda büyük oranda içerden kurulmuş alarm sistemleri anormalliklere karşı otomatlaştırılmış ve finansal ve son dönem pazarlar bir bölümüyle bilgisayara dayalı eşik temelinde işlemektedir.

Yukarda sayılan (Emir, Komuta, İletişim, Bilgisayar, Haberalma, Gizli Takip) ağın bilgiye kavuşturulması esnek haberalmayı gerektirir. Geleneksel (Conventional) haberalma, elektronik haber toplamanın 'elektronik süpürge makinası' gibi standartlaşmış tekniklerini izlemektedir (Herman, 1996), bu da kitle üretimine denktir. Şu anda ihtiyaç duyulan kesin-he-deflenmiş bilgidir. Bir CIA analisti bunu şöyle açıklıyor: "Rutin haberalmayı tüketicilerin ilgisine göre yapmak için, her kilit müşteri için farklı sunuşlar üretme yeteneğine ihtiyacımız vardır. Son toplanma ve bitirilmiş rutin haberalmayı 'satış noktasında' tasavvur ediyoruz" (Alıntı, Toffler, 1993: 190). Diğer bir deyişle, tam zamanında (tam olay anında anlayışından ziyade) haberalma.

Savunma Sekreteri Cohen'e göre 1998 ABD Savunma Becerileri İnisiyatifleri (US Defense Capabilities Initiative): Yaşamı sürdürülebilirliğimizi, güçlerimizi terörizmden, kimyasal, biyolojik ve elektronik saldırılardan koruma yeteneğimizi geliştirerek geliştirmeliyiz. Ayrıca ayakta kalabilirliğimizi de herhangi bir ihtiyacı karşılayabilecek tüm araçları ulaştırma yeteneğimizi geliştirerek artırmalıyız. Bu temel becerilere ulaşmak için üç şey gerekmektedir: Karşılıklı bilgi toplama, işleme ve yayma, birlikte işlerlik (interoperability) ve Birleşik İttifakların teknolojik yenilikleri tam olarak izleyebilmesi. (Alıntı, Martin ve Butcher, 1999: 28)

Pentagon yayını olan Joint Vision'da 2000 yılında yayınlanan bir makaleye göre, ABD güçleri, "uzay, deniz, kara, hava ve bilgi anlamında bütün alanlara erişim sağlamalı ve operasyon için özgürlük götürmelidir." Bu, "düşmana karşı savunma ve askeri operasyonların tüm alanında durumu kontrol etmek için" olan "Tam Spektrum Baskınlığı" politikası hedefiyle uyumaktadır (Gonsalves, 2000).

Bilgi savaşında iletişim, medya ve eğitim politikaları bilgi-duyarlı (knowledge-intensive) askeri stratejisinin tümünün parçası haline gelebilir (Toffler, 1993: 179). Bir ülkenin bilgi yapısı, ulusal rekabet edebilirlik ve "zeki devlet yolunda yarış" açısından gereklidir ve askeri görüş açısıyla aynı derecede bağlantılıdır.⁶ 'Bilgi Savaşı ve Bilgi Operasyonlarının özü, çatışmanın amacının düşmanın liderliğinin tüm duyuları ile başa çıkabilecek olmasıdır. Bütünsel bir Bilgi Operasyonu stratejisi böylece gizil eylemi, kamusal çıkarları ve propagandayı, diplomasiyi ve ekonomik menfaatleri kapsar" (Rathmell, 1998: 290).⁷

Kollektif güvenlik operasyonları Körfez Savaşında olduğu gibi 'krizler yükseldikçe modüler koalisyonların' yaratılması, ya da "geçici devreye giren/devreden çıkan müttefikler" kurulmasını içerir (Toffler, 1993: 102, 77), bu da "verimli bir şekilde rekabet etmek için 'stratejik ittifaklar' ve 'konsorsiyum' kurulmasında dünyanın en geniş işbirliği çabalarıyla paraleldir. (a.g.e.: 102). Diğer bir hesap da 'güvenlik işbirliğidir' (Brzoska, 1995: 23). Dolayısıyla, işbirliği ve rekabetin benzer ulus-aşırı birleşimini iş ağı ile savaş ağını içeren iş dünyası ve güvenlik alanında görmekteyiz.⁸

Bu durum soğuk savaş sonrası hegemonyanın karakteri hakkında nasıl bir bilgi vermektedir? Huntington'a göre uluslararası politika bugün birleşik kutupluluk ve çok kutupluluğun bir birleşimidir: 'Tuhaf bir melezlik, birleşik-çok kutuplu bir sistem; bir süpergüç ve pek çok büyük güçler. Kilit düzeydeki uluslararası meselelerin oturması tek başına süpergücün eylemini gerektiriyor ancak diğer yandan tek süpergüç, kilit meseleler konusunda diğer devletlerin biraraya gelmelerini veto ederek engelleyebiliyor.'" (1996: 36)

Teknoloji genelde, ordu içinde de olmak üzere, genel bir hedef olarak iyileştirici özelliği olmayan ilaç olarak görülmektedir, ancak yeni teknoloji uygulamaları anormalliklerin yükselmesini de sağlamaktadır. Örneğin, tarih boyunca askerin ilgilendiği başlıca konu savaşma gücünün artırılması ve ölümcüllük yeterliliği üzerine olmuştur, fakat bugün pek çok arenada karşılaşılan sorun askeri yeteneklerin aşırılığı üzerinedir.⁹ Yüksek teknolojinin "askeri çıkarlarda bir devrim" olduğu kabul edilmektedir, ancak güç yapıları teknoloji-den daha yavaş değişmektedir ve geçmişin egemenlik hiyerarşisini yansıtmaktadır. İlerleyen teknoloji ve hantal emir komuta zinciri arasında bir uyumsuzluk vardır. Yüksek teknoloji askeri uygulamalar, bu yüzden güç yapısının tekrar örgütlenmesini gerektirir. Kollektif güvenlik operasyonları politik olarak elde edilemese de yukarıda sayılan ağ (Emir, Komuta, İletişim, Bilgisayar, Haberalma, Gizli Takip) ile koordinasyonu gerektirmesi birleşik operasyonlarda tekrar eden bir problemdir.

SİYASET TEKNOLOJİLERİ

Birbirine bağımlı dünya, milyonlarca değişkenin etkili olduğu kaos teorisinin hava durumu sistemi gibi görünüyor, nedenselliği doğrusal (linear) bir model takip etmiyor ve sonuçları nedenleriyle orantılı değil. (Gue'henno, 1998-9: 14)

Savaş diğer araçlarla birlikte siyasetin devamı olduğundan siyasetin teknolojilerini de dikkate almak zorundayız. Teknolojiler siyasetten ayrılamaz: Teknolojiler, bir politikayı oluşturur ve üstelik uygulamaları tamamen politiktir. Güç ve teknoloji arasındaki paralellikler eski bir temadır. Gücün kabul edilmesinin her analizinde gücün değişik biçimleri (politik, ekonomik, ideolojik ve askeri) birbirine bağlıdır ve paralel bir şekilde değişir (Galbraith, 1983; Mann, 1986; Boulding, 1989).

Sosyolojide bağlantılılık, ağ (network) toplumu nosyonuna/düşüncesine yol açmıştır (Castells, 1996). Bununla ilgili bir nosyon da 'ağ/network kapitalizmidir' ve kamu-özel ortaklıkları yardım ve arabuluculuk politikaları içinde karakterize etmektedir; Mark Duffield'in tabiriyle (2001b) 'ağ/network savaşı'. Geoff Mulgan (1994; 1998) teknoloji ve siyaset arasındaki ilişki konusunda iddiasını daha da ileri götürür. Mulgan'a göre kitle üretim aşamasında endüstrileşmenin ağır teknolojileri emir-komuta politikaları ile paraleldi; standartlaştırılmış üretim standartlaştırılmış idare ve yönetim, standartlaştırılmış politikalar ve koalisyonla uyuşmaktaydı. Bu hükümet ve bürokrasi içinde yönetilenler, partiler, sendikalar ve diğer örgütler arasında yukarıdan aşağıya hiyerarşik ilişkileri içeriyordu. Hafif dokunmatik düğme teknolojileri (Light touch-button technology) öte taraftan yan ilişkilerin siyaset ağı ve organizasyonlar ile bilgi akışı arasında bir bağlantı vardır. Genel düşünce üretimde sosyal işbirliği teknolojileri, yönetim ve geniş kolektif eylemin paralel yollarda hareket ettiricidir.

Benzer gözlemlere ulaşmak için teknolojiye bakmaya gerek yoktur. Laclau ve Mouffe (1985) çağdaş siyaseti 'hegemonik' ve razı olunan noktaların hiç etkilemediği kırık bir boşluk ve oturmamış kimlikler tarafından karakterize edilen olarak tanımlar. Hegemonik siyasette, politik koalisyonlar eskiden olduğundan daha az sabittir, çünkü özellikler de eskisi kadar sabit değildir artık.

Değerler, hedefler ve eyleme yön veren yöntemlerde farklar bulunurken, hükmetme ve serbest bırakma teknolojilerinin yapısal olarak bir boyutuyla hem becerileri hem de yetenekleri gözönüne almaları bakımından benzerlik taşıdığı yönünde görüşler ileri sürülmüştür.¹⁰ Dolayısıyla bir başka mesele olarak gelişmekte olan siyasetin de bir doğası vardır. Aydınlanma ve burjuva devrimi modelinden bu yana gelişen siyaset, bütünü iyiliği adına mazaretler serpiştirmiştir. Karşı güçlerin büyük koalisyonunun oluşturulması arzusu muhalif toplumsal güçlerin birleştiği merkezi bir karşı nokta arayışına dönüşmektedir. Günümüzde bu açıkça bölünmüş kamplar ve kesin ideolojik çizgiler tarafından karakterize edilen 'eski siyaset' için bir nostaljiyi yansıtmaktadır. "Radikalizmlerin bir noktaya çekilmesi" durumu, öte yandan, artarak ikna gücünü kaybetmektedir, çünkü böyle durumlarda içselleştirilen ilgi ve öznellikler, yapılandırılmış ve yeniden çalışılmış politik üretim süreci içinde olmaktan ziyade sabit gibi ele alınma eğilimi gösterir. Böylece kolektif eylem ve sosyal hareketlerin analizi, yukarıdan aşağıya daha 'esnek' hale gelmiştir. Bir kültürel politika yaklaşımı aynı yöne şöyle işaret etmektedir: Kültürel politika perspektifinin daha radikal bir versiyonu merkezileşmiş bir süreç olarak geleneksel siyaset anlayışı ile kırılacaktır.

Bu, kendisine nesne olarak, bilinçli yaratılmış gerçeklerin sürecini alacaktır. Mecazların arkasındakine ulaşmak için araçlar geliştirmek isteği yerine, yeni perspektiflerin nasıl geliştirilebileceği araştırılacaktır. Mesele, teknolojik uygulamaların hegemonyası altında kalan doğal insan kişiliğini 'özgürleştirmek' değil, amacı yeni kişilikler yaratmak ve farklı kişilikler arası benzerlikleri beslemek için yeni teknolojilerin potansiyellerini keşfetmek olacaktır. (Hajer, 1996: 260)

Askeri teknolojinin 'yeni iletişim ağlarının demokratik uluslar yararına olduğu' (Toffler, 1993: 178) tartışılmaktadır. "Bu sistemler bilgi değişimi, veriye ulaşma ve ağ içinde serbest bilgi akışını sağlama becerilerine dayanır, böylece insanlar dokunulabilir resimlere ulaşır, çalışanlar birbirleriyle bağlantı kurabilir. İletişim akışını, veri ve düşüncelerin serbest dolaşımını donduran toplumlar, tanım olarak, böylesi sistemleri kullanamazlar" (Stuart Slade: 177-8). Aksine, 'asker ve sivil bilgi açısından birbirine bağlıdır' (age: 185). Diğer bir ileri yorum ise 'kaynak olarak bilginin diğerlerinden farklı olduğudur, tüketilemez. Aynı anda iki taraf tarafından da kullanılabilir. Ayrıca liner bir çizgisi yoktur. Küçük bir bilgi çok önemli stratejik veya taktik avantaj sağlayabilir. Aynı küçük bir bilginin reddedilmesinin çok yıkıcı sonuçları olabilir." (age: 181).

Bu durum, bazı şüpheleriyle birlikte, serbest pazar ve demokrasiyi birbirine bağlayan konvansiyonel Washington konsensusuna farklı bir düğümleme getirmektedir. Savaş ve demokrasi beraber olmaz, ayrıca medya manipülasyonu ve bilgi savaşı demokrasiye de yardımcı olamaz (McLaughlin, 1999). Bunun yanında, gerçekten yeni teknolojiler bilgiye duyarlı toplumlara (information-intensive societies) faydalı olmaktadır.

Çalışma, savaş ve siyaset teknolojileri birbirine sıkıca bağlıdır fakat birbirleriyle ilişkileri ülkeden ülkeye ve ülkelerin kendi içinde pürüzlüdür. Her endüstriyel üretim sisteminin esnek üretim sistemiyle aynı olmaması gibi 'her ordunun kültürel ya da politik olarak (sadece teknolojik bakımdan) bilgi duyarlı sistemleri kullanma yeteneği yoktur' (Toffler, 1993: 181).

Bilgi Teknolojileri üretim biçimleri arasında hareket etmektedir. Kenya'da bugün çobanlar cep telefonları ve kablosuz aletlerle sürüsüne hakim olmaktadır. Böylesi teknolojik geçişlilikler yeni değildir -endüstriyel temelde organize edilen plantasyonlar ve biyogenetik mühendislik gibi-. Bu tür teknolojiler Toronto'da Tamil ve Londra destekli Sri Lanka'daki Tamil Elam mücadelesi ya da Türk devletine karşı Almanya'daki Kürt hareketi gibi uzun-mesafe milliyetçilikleri mümkün kılmaktadır. Alternatif ya da rakip küreselleşme projeleri, İslamcı küreselleşmeciler gibi (Beeley, 1992), bu teknolojilerle yürümektedir. Bilgi teknolojileri öncekinden daha etkili olarak ulus-aşırı işbirliğini ve oldukça çok geniş bir alanda suç örgütlenmelerine karşı esnek operasyon düzenlemeyi olanaklı kılmaktadır.(Schaeffer, 1997). Polis metodlarında sınır geçişi ve ulus aşırı bilgi değişimi bilgi toplumunun başarıları olarak görülmektedir (Sheptycki, 1998).

Durum pek çok açıdan çelişkilidir. Sınırların olmadığı dünyaya gidiş küreselleşmenin bildik ideolojilerinden biridir (Ohmae: 1992). Ekonomik değişimin önünde bu bölgesizleşme ve hatta demateriyalizasyon zamanı olarak kabul edilmektedir (Harvey, 1989)¹¹. Siyasette, yönetim artarak merkezi olmaktan çıkmaktadır... "Askeri güç için anahtar gereksinim hala stratejik olarak önemli bölgenin alınması ve elde tutulması becerisi ya da en azından orada yaşayanların kontrol altında tutulmasıdır. Hava ve deniz stratejileri dolaylı olarak toprak stratejisi üzerindeki etkisi bakımından ölçülmek zorundadır". (Freedman, 1998-9: 48). Bu, Napolyon'un 'devletin politikası coğrafyasında yatar' sözünün hala geçerli olduğunu gösteriyor.

Bu durum, jeopolitik yaklaşımı daha büyük bir çerçeveden ele aldığımızda bölgesel politikalara daha fazla uygulanabilir. Çoğu bölgede, ölüm ya da devlet müdahalesinin abartıldığını ve 'milli çıkar' tarafından gelen bölge politikalarının hala canlı olduğunu göstermektedir. Örneğin, İsrail'in Ortadoğu politikası kelimenin tam anlamıyla Westfalian bir politika'dır. Mısır'ın Sudan ile ilişkileri Nil nehri üzerindeki çıkara dayanan bölgesel ekopolitikadır. Benzer yorumlar Türkiye ile Yunanistan, Rusya ve Çin, Çin ve Japonya, Hindistan ve Pakistan, Balkanlar vb. için de uygulanabilir. Çoğu bölgede, ülkeler, bölgesel önemin içinde olduğu ulusal çıkarlara göre davranmaya devam etmektedir.¹²

Bölgesel durum etkili olsa da ve aksi durumda çatışma ve güvenlik anlaşılmasa da, bölgesel nedenlerin kendisi içine gömülmüş ve ekonomik, ekolojik ve kültürel politikalarla geçişlidir. Elbette ABD'nin 'Washington konsensüsü', bölgesel ya da Westfalian bir çerçevede anlaşılabilir. Bölgesel nedenler, ulusal anlatımlar ve hayali gerekçelerle yapılandırılır. "Çatışma kurgusuna" dönüşebilen kültürel kurgularla şekillenir (Auge', 1999, Foster, 1999). Miloseviç'in Sırbistanı'nın Kosova meselesi bu noktada ele alınabilir. İsrail'in Westfalian stratejileri Siyonizm ve 'Yahudi devleti' çerçeveleri dışında anlamsız hale gelir (Ben-Eliezer, 1998). Aynı durum Kashmir sorununu da içeren Hindistan-Pakistan ilişkilerine de uygulanabilir (Nandy: 1997). Ayrıca Balkanlar, Sudan ya da Sri Lanka'daki Tamil Elam gibi (Silva: 2001) "etnik" nitelik olarak işaret edilen çatışmalara da denk düşer: Hepsi kültürel olarak aşırı biçimde öne çıkmıştır.

Strateji analizinde, kültür ve stratejinin birleştiği perspektiflerin dikkati çeker bir silsilesi vardır (Booth, 1979; Farrell, 1998). Son dönem bir değerlendirmeye göre "Stratejik tavır kültürün altında olamaz"; "Felaket kültürü erteleyemez"; "Stratejik kültür eylem için bir rehberdir"; "Stratejik kültür çok fonksiyonlu olabilir", ve sonuç olarak da "stratejinin bütün boyutları kültürelidir" (Gray, 1999: 62-9). Eğer kültür stratejide yönlendirici ise uluslararası ilişkiler de böyle midir? Uluslararası ilişkiler teorilerinden yapısalcı yaklaşıma göre "fikirlere ve söylemlere etkilidir" (Dessler, 1999: 124; Katzenstein, 1996). Bu durum bizi realizmden "kültürel realizme" götürür (Johnston; 1995) ve postyapısalcı uluslararası ilişkiler teorisi bunu daha da ileriye taşır (Der. Derian, 1989).

Bu değerlendirmeler Guéhenno'nun çağdaş politik liderleri gözleminde düğümleir. "Liderlerin politik takvimi bulanık, belirsizdir ve hedeflerini çok geniş terimlerle belirtirler de, kimlikleri ve amaçları daha net olarak bir programdan ziyade bir stil olarak açıklanabilir dolayısıyla strateji bir eylem özelliği olmaktan daha fazladır, tersi durumda birbirinden ayrılacak koşulları birbirine bağlar, politik aktörler "bir stil" yaratmaya çabalar (1998-99: 14). Bu değerlendirme politik ekonomi ve çıkarın rolünü küçümsemektedir: Markaların altında pazar pozisyonları ve liderlik tarzlarının altında da büyük bir ihtimalle çıkarlar yatmaktadır. Bu sadece çıkarların kültürel anlatımlardan ayrılamaması gibi ürünlerin artık pazarlama imajlarından ayrılamamasıdır. Bu stratejik "stillerin" bütünsel elementi ne olacaktır? Çıkar, ideoloji, imaj, stil, yoksa hepsi birden mi?

Şu eski söz, "dil, deniz ordusu (navy, ing. çv.) ve ordu (army, ing. çv.) arasında bir dialektiktir"; dilbilim ve söylem analizine dikkati çekmektedir (Dedaic, 1999: 137). "Nefret söylemi" Ruanda'dan Sırbistan'a bu noktaya işaret ediyor. Söylem, imajlar ve çelişen çıkarlar¹³ üstüne farklı çerçeveler mutlak birbiriyle çelişmemektedir fakat aynı yönde gidebilir ve çatışma politikası içinde medyanın rolü tarafından beslenen değişik bilinç düzeyleri ile işlebilir (Allen, 1999; Carruthers, 1999).

Medya dolayısıyla, ağın ve çatışma politikalarının içsel bir parçasıdır. Lübnan’da Hizbullah televizyon yayınlarıyla İsrail şehirlerindeki askerleri hedefler. Bilgi savaşı protesto politikalarını değiştirmektedir: “Bilgi savaşları Batının dikkatini çekmek için kamu-ilişkileri çatışmaları eğilimi gösterir, böylece İngilizce evrensel protesto dili olarak yerleşir. Batı’da karar alma yolunun medya ve kamu fikrinden geçtiği düşünülür (Freedman, 1998-9: 52).

“Sitel” sorusu çalışma, savaş ve siyaset arasında daha ileri bir paralellik ortaya koyar. Askerlik süresince estetik ve işaret-duyarlı alan etki yönetimi ve “görünüm siyaseti” ile dikkati çekmiştir (Myrely, 1992) ve bu siyasete de uygulanır (Julier, 2000). Dolayısıyla çalışma, savaş ve siyaset ayrıca göstergesel ve estetik projelerdir. Çalışma, savaş ve siyaset teknolojileri arasındaki karşılıklı ilişki Tablo 1’de gösterilmiştir.

TEKNOLOJİ ETKİNDİR, FAKAT

Buraya kadar çıkarılacak sonuç üretim ve yoketme modlarının ilişkili olduğudur. Buna göre teknoloji, insan menfaatlerinin gözlenmesinde, üretimden sosyal ilişkilere ve yine üretim ilişkilerinden siyasete bakışta bir kesişim açısı sunabilir (Marxist değerlendirmelerde olduğu gibi) fakat teknolojiden üretime, politikadan savaşa bütün yollar yine de kesişir. Teknoloji, böylece tarihin görünür yapılan derin yapı ritmi olarak görülebilir.

Tablo 1. Çeşitli alanlarda teknolojiler

Teknolojiler	Çalışma	Savaş	Siyaset
Yüksek Teknoloji	Esnek Üretim	Akıllı Savaş	Yönetim
Bilgi Teknolojisi	Bağıntılılık	C4ISR	Bağlantılık
Esnekleşme	Tam zamanında	Hızlı plana göre yerleştirme	İnteraktif karar alma
Bilgilendirme	Bilgi duyarlı, çok yönlü işçi	Bilgi savaşı, yazılım askeri	Bilinçli Demokrasi, Güçlendirilmiş vatandaş
Bilgi sirkülasyonu	‘Öğrenme organizasyonu’	C4ISR’e karşı komut yapıları	Yan politikalar, e-devlet, referandum
Bilgi yönetimi	Pazarlama, markalama, logo	Bilgi Operasyonları	Sitel
Estetik	İşaret ve tasarım yoğunluğu	‘Nefes Kesici Savaş’	Medya Politikaları
Örgütsel Yapılar	Yoğunlaşma ve Merkezi Gücü Dağıtma	Yoğunlaşma ve Merkezi Dağıtma	Merkezileşme Bölgeselleştirme (Eyaletlere Bölme) Uluslararasılaşma
	Network/Ağ Kapitalizmi	Network/Ağ savaşı	Ağ toplumu
	Şirket birleşmesi edinimleri	Güvenlik işbirliği, modüler	Koalisyon politikaları
	Birleşik tehlikeli işler	koalisyonlar	Birleşik çok kutuplu Uluslararası sistem
Boşluk	Bölgesizleştirme	Bölgesel	Yeni ortaçağcılık ‘elektronik feodalizm’
	Sınır geçişi	Sınır kontrolü	Sınır pazarlığı

Marxist deyimlerle söylersek, teknolojinin altında insan yetenekleri yatar: Teknoloji iş gücünü kristalize eder, teknoloji sosyal ilişkileri sürekli kılar (Latour, 1991), bütünleştirir ve rutinleştirir (Goonatillake, 1984). Dolayısıyla üretim, siyaset ve savaş çeşitli alanlarda yükselen insan yeterliliklerini yansıtır, sosyal pratikler ve işbirliği formlarına sosyalleşir. Teknoloji dolayısıyla bir tür muktedirdir: Eylem için yeterli koşulu olmayan, ancak gerekli olan.

Yeteneğin yanında diğer bir ana etmen de iradedir: Teknoloji hikayenin sadece yarısıdır, diğer yarısı politik irade ya da motivasyondur. Henry Kissinger, Vietnam'daki yenilginin Amerikan irade gücünün başarısızlığı yüzünden olduğunu söyler. Bu, genelde "Moral boyutu" olarak işaret edilir (Thornton: 110). Adolf Hitler bunu şöyle ifade ediyor: "Alman halkının yeniden dirilişi ancak dışsal gücü yeniden elde etmesiyle gerçekleşebilir. Ancak bu, bizim burjuva 'devletadamlarının' sürekli ağzında gevelediği gibi, ordunun ön koşul olduğu birşey değil, fakat irade gücüdür... En iyi askerler ölmüştür ve ruh olmadıkça bu hazır olan, iradeli ve bunları kullanmaya kararlı olunan maddeler işe yaramaz. Almanya'nın yeniden dirilmesi sorusunun cevabı silahları nasıl üretiriz değildir" (1971: 459-60 aktaran Earle, 1943: 510-11)

Ancak politik irade de bu cesur yeni dünyada değişmektedir. Örneğin bir insanda bu yüksek zengin koşullarda kendini feda etme ruhunun nereden geldiği merak uyandırıcıdır. Ayrıca çokkültürlülük ve uluslararasılık çağında savaşın 'ruhunu üretmek' için gerekli ulusal uyumun ne kadar önemi vardır? Bu durum temsiliyet siyaseti ve propogandanın bu yoldaki her adımının hayati önemini kavradığına işaret eder.

Savaş durumunun kendisi Körfez Savaşı'nda gördüğümüz gibi çok düzeyli bir doktor operasyonuna dönüşebilir (Taylor, 1992) ve Kosova'daki Müttefik Güçler Operasyonu'nda olduğu gibi medya manipülasyonu stratejinin hayati parçasıydı (Hammond ve Herman, 2000). Bu bilgi operasyonları, sırasıyla temsiliyet, cesur yeni dünyamızın nasıl bölündüğünü açıklayan bir noktaya varır.

KÜRESEL BÖLÜNMENİN TEMSİLCİLERİ

Görünür gelecekte dünya tarih sonrası ve tarihe saplanmış parçalar olarak bölünecektir... Açıkça Üçüncü Dünyanın geniş kalabalığı tarihte yansımasıyla kalıyor ve gelecek pek çok yılda toprak çatışması olacaktır (Fukuyama, 1992: 276).

... küreselleşme demokratik mi, yoksa totaliter bir barışın mı değerini artırmaktadır? (Der. Derian, 1998: 2-3).

Çağdaş değişimler ve eğilimler her zaman olduğu gibi vahşi bir şekilde çeşitli yargılar üretmektedir. Kollektif tarih varolan çelişki ve kültürel eğilimlerin prizması ve aynasıdır. Genelde bunun dışındaki yol geniş görünen ve bir minimum konsensus üretecek yeterli yapıcılığı olan eğilimleri belirlemek ve bunlara çabalamaktır. Çatışma ve güvenlik üzerine perspektifler düşünüldüğünde sadece bunları doğru ya da yanlış olmaları değil, aynı zamanda hangi yol ve tercihleri, gerçekleri kurduğu ve hangi çerçeveye işaret ettikleri de önem arzeder.¹⁴

Büyük savaşın modası geçmiş olduğu strateji analistleri arasındaki bir klişedir (Mueller, 2001). Michael Madelbaum büyük savaşın imkansız olmadığını ancak "tasarlandığı ama artık hizmet etmediği için bu manada modası geçmiştir" iddiasını öne sürer (1998-9: 20). Bunu "savaşsızlık" trendinin daha geniş bir parçası olarak görür. Buna karşıt olan görüşler, "kazanan sistemler iyidir" koşullarında nükleer gelişmeyi ve Asya için büyük savaş olasılığının yüksek olduğu bölge" referansı ile durumu ortaya koyarlar (Doran; 1999: 147).¹⁵ Mandelbaum tezini daha da ileri götürerek: Savaşsızlık kökenini Batının son ikiyüz yılından alan gelişmelerin ürünüdür ve son zamanlarda güç kazanmıştır: Ortodoks komünizmin çöküşü... ve ticaretin yayılması, ticari ortaklar arası ve üstü savaşların yapılması, tü-

müyle gerçekdışı değilse, en azından artan bir pahalılığın içerilmesi; ortalama Batılı ailelerin ölçülerinin azalması... her erkek evladın değerli ve daha az feda edilebilir olması; ve belki de dini inanç ve gelecek dünyanın varlığı konusundaki güvenin çöküşü, geri kalanların mümkün olduğu kadar hayatta kalma düşüncesine daha yüksek bir prim vermektedir (1999: 151).

Böyle bir çözüm Batı dünyasına dayandığı için bu durum Fukuyama'nın "tarihin sonu teziyle, yani savaşların artık moda olmaktan çıktığı (harcamaların çok yüksek, risklerinin getirilerine göre çok fazla olması) ve küçük savaşların meydana geldiği bir durum çiziliyor. Bu "iyi kurulmuş bir cumhuriyet kendi türünden biriyle savaşmaz" klasik argümanının bir türüdür (Weart, 1998: 22).

Kültürel ve sembolik şiddetin bir parçasının Batı kurumlarının ve temsiliyet siyaseti olduğuna dikkat çekmek durumundayız. Yeterli güce sahip bir rakip koalisyonun yokluğunda Batılı nosyonlar yönetim nosyonlarıdır. "McDünya" siyasetinde, Batının nosyonlarında hak ve adalet de dahil olmak üzere, Batı'daki fikir ayrılığı öncül ayrılık formu haline gelmiştir (Nandy, 1989).

Ya dünyanın geri kalan bölümü? Bir sosyal bilimci "1970'ler Umutsuzluk Siyaseti'ni, 1980'ler Vahim Durum Siyaseti'ni, 1990'lar Felaket Siyaseti'ni görecek ve 21. yüzyıl Yönetme Çağı olacak" tahmininde bulunmuştu (Schwartz, 1996: 192). Milenyum eşliğinde, yeniden dirilişi toptan ticaret özellikle çok aktiftir ve bol bol bu yeniden diriliş senaryosu mevcuttur. Çatışma ve şiddete gelince bu ikisi için "yeni barbarizm" tezleri ve bununla ilgili çatışma yönetimi senaryoları beraber ilerlemektedir.

Yeni barbarizm tezine göre, Robert Kaplan'ın (1996: 2000) yeni-Maltuscu (neo-Malthusian) şiddet tespiti ve Afrika'daki, Balkanlardaki gibi kargaşa zamanlarında yaşıyoruz. Bu görüşe göre ekonomileri bölgesizleşmesi kimliklerin tekrar bölgeleşmesi ile uyuşur. Kimlik siyaseti ve çokkültürlülük, muhafazakar görüş için çelişkinin keskinleşmesi sendromu, yeni kabilecilik ve sosyal kırılmanın bir parçasıdır. Aritmetiği iyi olanlar 10.000 toplumun 180 ulus devlet içinde tıklılmasının hesabını nasıl yaparlar (Boulding, 1995: 199). Bu çerçeveden etnik kırılma, evrenselci siyasete göre karşı bir senaryodur. Yeni barbarizm tezi (veya 'Kaplanizm') çatışma yönetimini güvenlik denetimi riski olarak tanımlar.

'Kaplanizm', küresel idare için daha otoriter bir yaklaşım benimser... Katılımcı dağıtım sistemleri yerine, 'insani hücumlar' anlamında düşünmekle başlayacağız. Eğer ordu bu rolü üstlenirse, etkisel olarak 'başarısız devletlerin' yönetimini bir bölümüyle ele alırsa, yapılacak çıkarım 'sessiz darbe' olarak tanımlanan sürecin yolda olduğu ve Birleşmiş Milletler gibi gelişim örgütlerinin pahalı bir başarısızlık olarak çöktüğüdür (Stockton, 1996: 147).

Beklenen sınıflandırılmış toplu savaş tahminleri yanında (Pearson, 1999) diğer senaryolar Huntington'ın 'medeniyetler çatışması' ve Barber'ın 'Cihad'a karşı McDünya'sıdır. Bu görüşlerin ortak noktası kabul edilen süreç ve toplumsal işbirliği çemberlerinin evrimsel olarak aşama aşama genişlemesi trendinin tersine dönmesi, işbirliği modlarının ve eylem standartlarının daralarak evrensellikten bölgeselciliğe doğru gitmesidir.

Daha yakından bakıldığında, etkisi bakımından iki farklı temel çerçevenin çatışma nedenleri göze çarpar. Bir görüş farklılığının siyasetini vurgular -dolayısıyla artan çatışmalar; diğeri yükselen tektipleşmenin ve McDonaldlaşmanın- yani dışlama ve yabancılaştırma, artan eşitsizlik ve çatışmanın- artan eşitsizlik ve çatışmanın- altını çizer. Eğer bu her iki açık-

lama çerçevesi de kabul edilir durumdaysa ve her ikisinin de kötümser olması düşünülürse, bu noktada sağduyu için kötümserlik üstünde duralım.

Doğal olarak ve kolaya yaklaşan paranoyanın belli yaşamsal bir değeri vardır ve beyin için tanıdık bir durumdur. Evrimci psikolojiye göre paranoyanın kökeni ilkel avcılık zamanlarına kadar gider. Siyaset ve Toplumbilim’de paranoya analitiğinin çözülmesi zor bir silsilesi vardır (Pipes, 1996; Berke, 1998). Ayrıca yeni teknolojiler paranoyak siyasi senaryolara esin kaynağı olur (Spencer, 1996). Ancak, tüm fevkalade çözümlenmesiyle paranoya, gelecek için yapıcı yolların tohumlarını atmakta mıdır? Eğer geri kalan hayatımızı geçireceğimiz nokta olması bakımından geleceğimizi örgütlememiz gerekiyorsa, hangi önka-bullerle, belirlenmiş doğrularla onu organize edeceğiz?

Solun olduğu kadar sağın da kötümser olduğu yerler vardır ve bunları birbirinden ayırmak kolay değildir. Sağdaki kötümser senaryolar geçmiş ve günümüz eğilimlerinin çok belirgin olmayan çarelerini önerir. ‘Dünya önlenemez bir savaşa doğru gidiyor’ yönündeki tahminler ‘barışın getirilerini’ bir kenara atma ve yeniden silahlanmaya destek vermektedir (Pearson, 1999). Solun kötümserciliği, sağın iç karartıcı insan doğası görüşüne dayanan kötümser antropoloji tarafını paylaşır. Burada fark, sağ kontrol altından çıkma ve sabitlikten kurtulmaya uğraşan güçlerden korkarken, solcu kötümserlik baskı güçlerinden ve gücün çarklarının dönmesinden korkar. Bugüne kadar olduğundan farklı biçimde yeni teknolojiler, Dünya Ticaret Örgütü yoluyla yönetilen çokuluslu yatırımların kontrolü altındaki sermaye tarafından baskı aracı olarak kullanılmaktadır.

Sol ve sağ görüşlü kötümserler olarak Mandelbaum, Fukuyama, Kaplan, Huntington, Barber ve Friedman’ın hepsi derinden, bölünmüş bir dünya ortaya koyar (farklı çizgilerde) ve bu dünya küreselleşerek bu hale gelmektedir (özeti Tablo 2’de gösterilmiştir). buna alternatif bir tasavvur ise küreselleşmenin geçmişe göre birbirinden daha ayrı bir şekliyle Kuzey ve Güney olarak dünyayı böldüğünü ileri sürer.¹⁶ Hızlanan küreselleşme ve çok kutupluluğun birbirinden bağımsızlaşma ve farklılığın bağlantı kurduğu koşullar düşünüldüğünde öne çıkan nokta özellikle farklılık çizgileri, çatışma, çatışma yönetiminin teknoloji ve gelişme boşlukları arasındaki yeri; asimetrik çatışma siyaseti olarak önem kazanmaktadır.

ASİMETRİK ÇATIŞMA

Stratejik zihin halihazırda tanımlanmış ve bütünüyle açık olduğu kadar kolaydır da. KontROLSÜZCE dünyanın herhangi bir haritasına çizilir ve varolan ya da potansiyel etki alanlarına hemen bölünür (J. K. Galbraith, 1979: 332).

Tablo 2 ‘Küreselleşme bölünmeleri’ temsilcileri

Tema	‘Diğerleri’ için kullandığı anahtar sözcükler	Kaynak
Medeniyetler çatışması	‘İslam kanlı sınırlara sahiptir.’	Huntington
McDünya	Cihat	Barber
Altın Köprüler, Lexus	Zeytin yaprağı	Friedman
‘Kaplanizm’	Yeni Barbarizm	Kaplan
Tarihin Sonu	Etnik kargaşa	Moinyhan
Savaşsızlık	Küçük Savaşlar	Fukuyama
		Mandelbaum

Şiddet siyaseti; silah, örgüt ve bilgi avantajlarını kullanır. İş dünyası marj oyunudur, -teknolojinin geçici avantajlarından, üretim, pazarlama ve dağıtımın çizgilerini belirler. Şiddet de bunun gibi korunma marjlarıyla oynamayı gerektirir (Lane, 1979). Günümüz dünya koşulları tarım ve endüstri toplumlarından bilgi toplumlarına dönüşmektedir. Şiddet siyaseti, bölgeler ve toplumsal durumlar arasında yeterlilik değişkenleri ya da teknoloji oyununu gerektirir. On dokuzuncu yüzyılda ordular belli bir teknoloji aracıyla geniş bir nüfusu kontrol edebiliyordu -Bizim Maxim (Patlayıcı) silahlarımız var, onların yok.¹⁷ Aynı ilkeye göre bugünün modern silahlarına erişen savaş lordları devletlerin dengesini bozabilmektedir. Çok mühimmata sahip küçük ordular bile pek çok şeyi değiştirebilir. 'Uganda'da AK47 bir tavuk fiyatına alınabilir. Swaziland'da aynı silah 6\$'a bedeldir (BM, Kronoloji, 1998a: 37).¹⁸

Vestfalya devlet sistemi, devletlerin sınırlarını etkin bir şekilde baskı tekeliyle birarada tutmalarını sağlayan teknoloji düzeyine dayanıyordu. Çoğu ülkede artık bu tür kontrol mümkün değildir; devlet hakimiyeti artık içsel olarak ordu gücüyle kontrol edilebilir diye de bir garanti yoktur. Esnek teknoloji, bölgesel ve ulusal, yerel ve küresel ilişkileri değiştirmektedir. Kompleks ve belirsiz durum, yabancı ordu arabuluculuğunu karakterize eder (Jentleson, 1992). Bu denklemin bir bölümü asimetrik çatışmadır ve bu klasik "küçük savaş" repertuarından Somali'deki travmatik arabuluculuk olayı gibi karşı isyan arasında çeşitlilik gösterir.

Bu koşullarda gelişmiş ülkelerin bilgi avantajı Irak, Bosna ve Kosova'da görüldüğü gibi sınırlı olabilir: "Modern sensörler" geleneksel bir çatışmayı izlerken kendine döner, ancak kırsal eşkiyalar, şehir gerillaları ya da traktör üstündeki yarım yamalak havan topunu görüntülerken daha fazla sorun olur (Freedman, 1998-9: 52). Bilgi Teknolojileri geleceğin olayıdır, ancak nereye kadar bilgi, bu zeminde bir avantaj sağlar?

Yüksek nitelikli bilgi sistemleri genellikle iyi çalışır, fakat düşmanın önemli mevkillerine saldırırken ya da kendini korurken fiziki bir kapasiteye bağımlıdır. Hedef ıskalandıkça bilgi sistemleri üzerinde olan odaklanma, bugün ilginin saklanması, yeniden üretilmesi ve erişimi üzerinde olmakta... dolayısıyla Batı'nın bilgi avantajını abartmamak önemlidir (age: 52).

Eğer bu durum küresel risk toplumunun güvenlik boyutunun bir bölümünü biçimlendiriyorsa (Beck, 1999), riskli olan trendler ve çatışma yönetimi nedir? Çatışma yönetimi bugün çatışmadan korunmasının toplam spektrumu, çatışma formasyonu, çatışma çözümü, insani müdahale ve arabuluculuk, yardım politikaları ve çatışma sonrası rehabilitasyonlarına işaret etmektedir. Batılı ülkeler bu spektrumun ya sonunda, ya da çatışma sonrası rehabilitasyon sürecinde aktif olup yerel menfaatler ile gerçekten katılımı gerektiren işin ortasındaki noktada olmayabilirler.¹⁹ Buradaki trend, NGO'nun bölgesel ve Üçüncü Dünya güçlerine taşeronluk vermektir.

Diğer bir eğilim ise Soğuk Savaş döneminden beri işlerinin başında olan ancak atıl durumdaki konvansiyonel örgüt ve kontrol ve korunma tekniklerinin yeniden öne sürülmesidir. Bu durum, suç ve uyuşturucu politikalarında olduğu kadar "üçüncü dünya" devletleri arasındaki çatışmaların idare edilmesine bir yol da sunmaktadır.

Uyuşturucu trafiğiyle ilgili ana eğilim, "uyuşturucuya karşı savaş" uyuşturucu tüketiciliğin bir parçası olsa da halen korunmaktadır, 'Koruma' türündeki politikalar, çağdaş bireycilik, toplumsal ve tüketici seçimi düzeyleri ile senkronik olmaktan çıkmış durumda olmasına rağmen böylesi bir savaş zaten kazanılabilir değildir. Uyuşturucunun yasallaşması da-

ha gerçekçi olacaktır: Sosyal seçim için bir alan verecek ve uyuşturucu ticaretini suç örgütlerinin elinden kurtaracaktır. Bu daha geniş bir bireysel ve kollektif risk yönetimi derecesini kabul etmek demektir. Korunma politikaları bunun tersini yapmakta ve hem suç örgütlerine hem de polis teşkilatına iyilik yapmaktadır. 'Sıfır tolerans' politikaları kentsel politikada emir-komuta politikalarının bir başka yönüdür.

Başka bir deyişle, diğerleri üzerindeki durumdan kaynaklı olması koşullarında, şu an yaşanan teknolojik değişimler çatışmanın çok küçültülmüş halidir, -silahlı çatışma, eskisinden daha fazla haliyle devletlerin ayrıcalığından çıkmış, devletler içinde küçük grupların erişebileceği hale gelmiştir- gerekli olan karşılık çatışma yönetiminin esnekleştirilmesidir. Westfalian güç siyaseti dengesi teknolojik, politik ve kültürel süreçlerle birlikte ayak uyduramaz hale gelmiştir. Devlet siyaseti için bir yer varken (hiç şüphesiz 'devletin geri çekilmesi' argümanında iddia edilenden daha büyük bir yer vardır), bu siyasetin çatışma yönetimi için daha esnek ve yaratıcı yaklaşımlarla beslenmeye ihtiyacı vardır. Bu noktada dikkati çekebilecek konu, etnik politikalardır.

ETNİK POLİTİKALAR?

1994 yılında Ruanda'daki Hutus ve Tutsis grupları arasındaki çatışmalarda üç ay içinde yaklaşık bir milyon insan ölmüş, iki milyonu da evsiz kalmıştı. Bir başka etnik kargaşa manifestosu. Bunun dışında çatışma sadece etnik değildi, bundan daha önemli bir faktör olarak iyi örgütlü güçler, özelde Akazu ya da Habyarimana rejimi çevresindekiler ile Uganda'daki konumu ilerlemiş Vatansever Öncüler arasındaki politik çatışma ön plana çıkıyordu.²⁰ Bu sadece 'etnisite'nin 'ilkel' insan doğası üzerine genellemeler ve spekülasyonlarla esinlendirdiği bir kargaşa göstergesinin bağladığı yeni bir imaj ve ırkçılık kodu olarak fonksiyonlar sürecidir. Medeni insanların milliyetçiliği varken 'diğerleri' etnisiteye teslim olmuştur.

'Etnisite'nin işaret ettiği göstergeler -'köktencilik' gibi- irrasyonel sürü davranışı, kitle patolojisi ve 'şeytani liderler' gibi referanslarla doludur (Maynes, 1999). Bu açıdan sol cenahtaki barbarizm tezi ve sağcı görüşün 'yeni barbarizm' tezi anomi ve çöküştür. 'Sosyalizm ya da Barbarlık' sloganı solcu düşüncede Engels'ten Rosa Luxemburg'a ve Samir Amin'e ve diğerlerine kadar bir silsile içinde süregelmiştir.²¹ Bu tez kültürel önyargıyı ve ekonomik determinizmi, altı çizilen popüler örgütsüzlük tahmini ve kültürel politik entropiye bağlar.

Etnisite artışı üstüne alternatif bir perspektif kısaca şöyledir: Etnisite üstüne genellemeler yapmanın faydası çok azdır çünkü etnisite çoğuldur ve çok çeşitli söylemlere işaret eder.²² Etnisitenin farklı türleri birbirinden ayrılabilir, bu farklı türler arasında dinamikler mevcuttur ve her tipin kendine özgü baskınlık ve serbest bırakma şekli vardır. Etnisiteden şüphesi olanların milliyetçilikten de şüpheleri var mıdır? Milliyetçilik etnisitenin genişlemiş halidir ve milliyetçilik siyasetinin ana sorunu, etnisiteden farklı olarak her etnik çatışma için istisnasız tekkültürlülüğü kontrolü biçimini ele alır.

Popüler hissiyatın arkaik ya da anarkaik deyimlerinden ziyade 'etnik siyaset' olarak adlandırılan terim, çılgınlığa dönüşen kimlik siyaseti genelde kültürel farklılıkların metodik ve oportünist mobilizasyonu ile düzenlenir. Mynes (1999: 19), etnik çatışma probleminin 'yetersiz yapılanmadan ziyade kötü liderlik sonucu' olduğuna dikkati çeker. Etnik siyaset'in kompleks ve dinamik anlayışı "silahlı çatışmaların gizli ekonomisi" içine katılım anlamına gelmektedir (Rajasingham, 1997) ve bunun, şiddetin derin politik ekonomisi vardır.

Çatışma durumları genelde sadece tek bir problemler dizisine indirgenemeyecek şekilde tabakalı bir kriz içerir. Bu bizi, kompleks aciliyetlerin kompleks çareler gerektirdiği noktasına götürür.

YENİ İÇERİM SİYASETİ

ABD’de, Vietnam Savaşı’ndan çıkarılan strateji dersleri konusundaki önemli bir çalışma Harry Summers’ın On Strategy/Strateji Üstüne (1981) adlı eseridir. Burada Pentagon’un artık Kongrenin onayını almadan savaşa girmemesi gerektiği ve ‘bataklık’ durumunu önlemesinin zorunlu olduğu, bir çıkış stratejisinin önemli olduğu sonucuna varılır. Pentagon artık deklare edilmemiş, meşru olmayan ve toplum desteğini arkasına almamış savaşları kaldıramaz.²³ Medya savaşı çağında, aslında ‘ceset torbaları’ kamu desteğini aşındırır; Somali’deki ‘Operasyonun Restore edilmesi Umudu’ buna bir örnektir.

Bir çatışmada arabuluculuk için gerekli olan ilk şey, gerçekte, güvenilir bir çıkış stratejisidir. Bir diğer belirti ise özellikle havadan olayları güvenli bir mesafeden etkileme yollarının araştırılmasıdır. Bu, eğer zorlamayla olmuyorsa cezalandırılması gereken suç unsurlarıyla ilgilenerek halletme nosyonuna uyar. (Freedman, 1989-9: 47)

Bu, yaşam riski, kurban verme ya da parçalanma olmadan gerçekleşen tarihsel çatışma yönetimi nosyonudur. Buna “Postteorik savaş tarzı” (Falk, 1999: 163) ya da ölmeden öldürme ve savaşma da denilebilir (Ignatieff, 2000). Havadan savaş ve akıllı teknolojiler risksiz savaş hayalini gerçeğe dönüştürmüş görünüyor. Ceset torbası olmadan çatışma yönetimi için; Los Angeles’in riskli komşu bölgelerini LAPD helikopterlerinin çembere almasıyla NATO uçaklarının Sırbistan ve Kosova’daki hedefleri güvenli bir bölgeden bombalaması arasında bir paralellik yok mudur?²⁴ Ancak, yine de Los Angeles’ta olduğu gibi Kosova’da da bir yerden sonra kara güçlerinin devreye girmeleri zorunludur. Los Angeles’taki göze çarpan nokta, polislin darbelerine maruz kalanın zenci bir traktör şoförü, Rodney King olmasıdır. Temiz savaş formülünün göze çarpan noktası da Temmuz 1997’deki Srebrenika’dadır.²⁵ Tehdit altındaki nüfus için çatışma terimleri barış sağlayıcıların hayatları için risk taşıyorsa, nasıl güvenli sığınaklar sağlanacaktır?

Gözyaşı olmadan akıllı savaş, küresel ve uzun mesafeli gözler ve haritacılık tarafından yerel gözler karşısında kullanılmak üzere sağlanmıştır. James Scott’un “Devlet Gibi Görmek” (1998) adlı eserinde, doğayı (bilimsel ormancılık ve büyük barajlarda olduğu gibi) ve toplumu (kent ve gelişim planlamasında olduğu gibi) şekillendiren yönetsel ve mühendislik bakışını ‘yukardan bakış’ olarak işaret eder. Makro ekonomiler benzer özellikleri paylaşır. Güvenlik ile paralel olduğu durum ise ‘havadan görüş’ durumunu içerir (Virilio, 1989: 1994).

Asker ve sivil arasındaki ayırımın hava ve akıllı silahlara bakılarak yapılamaması durumu, Irak, Kürdistan, Bosna, Kosova, Ruanda, Somali ya da Sudan düşünüldüğünde yereldeki insanların katılmalarının eksik olması yüzünden böylesi bir akıllı silah düşüncesi vardır. Bu durum büyük savaşlardan ziyade dünyanın ‘Irak ve Ruritanya’ gibi bölgelerinde ‘küçük savaşların’ olduğu bir yöne gittiği fikrine uymaktadır (Fukuyama, 1992). Bu bakış ‘etnik çatışmanın’ nesnelleşmesi ve savaşın bir şekilde gerçekdışı ve acımasızlıklarını da içerir. Karikatür veya çizgi film dünyası için bu durum havada bir süpermen, ya da havalanmış melekler ve karada süren bir vahşet resmini ortaya koyar -zaten bu da bir çizgi film siyaseti meselesi değil midir?- ve biz de Gelişim Meleği profili ile tanışırız.

Bu gözlerle birlikte, jeopolitik amaçlar, stratejik kaynaklar (petrol, stratejik mineraller, elmas, altın) ve askeri hedefler anlamında dünyayı yorumlayan bir küresel dünya görüşü ortaya çıkar. Bu görüşe göre bölgeler arasındaki ilişkiler stratejik, hegemonik bütünsel bir çıkar ve bu çıkarla ortaya çıkan tehditler ve engeller düzeyine inmiştir.

Korunma siyaseti koşulları elde olmadan totaliter kontrol (Irak ve Liberya gibi), otoriter siyaset ve sağlanan bölgede kalıcı olma isteği yaratır.²⁶ Sınırdaki askeri kontrolü artırır (İsrail gibi). Askeri ve polis fonksiyonlarını birbirine karıştırır.²⁷ Korunma politikalarının amacı çatışmanın çözülmesi değil, güvenlik riskinin devamıdır. Bunun altında motif, bölge gerçekleri, eşitsizlikleri ve farklılıklarıyla baş etmek için yeterli siyasi araç, kapasite ve motivasyonun yokluğudur. Bu, kaybedenlere hiç bakmadan güçlü'nün yanında olma siyaseti olan neoliberalizmin umutsuzluk siyaseti ile uyur. ABD'de bu durumla paralel olarak ghetto (Yahudi cemaatleri) ve sınırdan kaçarak gelen toplumların taşıdıkları fenomendir. Dolayısıyla neoliberal küreselleşme perspektifi, ABD kapitalizminin dünya ölçeğinde ihracatı olarak ABD hegemonyasıyla örtüşen teknolojik ve ekonomik gelişim moduyla beslenen ve eşitsizliği engellemeyen bir turbo kapitalizm olarak belirlenebilir.

Bu noktada yeni korunma siyasetinin özellikleri üzerinde duralım. "Soğuk Savaş" döneminde de böyle bir politika vardı, ancak bu sadece süregiden olaylar içinde ayrılık çizgisinde arabuluculuk içermeyen bir başlıktan öteye geçmiyordu. Bugün bu siyaset, güvenlik boyutunun, yapısal reform, gelişim işbirliği, direkt yabancı yatırım gibi çarpışma formlarının bir parçasıdır. Soğuk Savaş dönemi ve hızla yükselen küreselleşme dönemi arasındaki korunma/kontrol etme siyaseti karşılaştırması Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3 Korunma/Kontrol etme siyaseti

Boyutları	Soğuk Savaş	Küreselleşme
İdeoloji	Özgür dünyaya karşı Komünizm	Medeniyetler çatışması vb.
Engeller	Doğu-Batı, ideoloji, politik sistem	Kuzey-Güney, gelişme göstergeleri, yoksulluk
	İttifaklar	'Kültür'
Tehdit	Komünizm	Haydut devletler, uluslararası terörizm, suç
Risk	Domino Teorisi	Ekonomik krizler: yayılım teorisi Siyaset 'Yeni Barbarizm'
Altyapı	Ulusal güvenlik devletleri, vb.	Modüler koalisyonlar

Şimdiki korunma siyasetinin öncüsü Soğuk Savaş döneminin son yıllarındaki ikili korunma politikasıydı ve bu, komünizm ve 'aşırıcilik' karşısında yürütülüyordu.²⁸ Bu devamlılık bir yana, küreselleşme Soğuk Savaş döneminden pek çok şekilde ayrılır. Bu dönemde çok net bir düşman yoktur. Kapitalizme karşı komünizm, meydanı özellikle Anglo-Amerikan kapitalizmi başta olmak üzere, kapitalizme yer açmıştır. Doğu blokunun korunma ('duvar') politikası artık yoktur. Küreselleşmenin bölünme coğrafyası Soğuk Savaş ayrılığından daha akışkandır. Ayrıca, eğer gerçekten Doğu-Batı farklılaşması artık Kuzey-Güney'e döndüyse Kuzey ve Güney'in kendi içindeki farklılıklar Kuzey ve Güney arasındaki farklılardan daha çoktur. Dolayısıyla küreselleşme bölünmesinin güvenlik aygıtları gündemdeyken ve

bunlar varolan güvenlik yapısını oluştururken, bölgeler ve politikalar da buna göre farklılık arzeder.

Soğuk Savaş kazanıldı; peki küreselleşme bölünmesi mi kazanandır? Kazanmanın anlamı ne olacaktır? Ya da, yeni korunma siyaseti işe yarayabilecek midir? ABD güvenlik sistemi yaşam tehdidi taşıyanlar için A kategorisi, ulusal menfaatler için B kategorisi ve küçük çatışmalar için C kategorisi (Carter, 1999-2000) şeklinde bir ayırım yapar. Bu ayırım devam edebilir mi? Klişe faktörler uluslararası terörizm ve suçlardır. Bölünmüş küreselleşme ve korunma siyaseti çöküş ve direniş siyasetini anımsatmıyor mu? Yeni korunma siyasetini sağlayan teknolojiler yine onun çöküşüne de neden olmuyor mu? Gazze'deki bir üniversitenin duvarındaki yazıda şu vardır: "İsrail'in nükleer bombaları var, bizim canlı bombalarımız" (Khalaf, 2001).

KORUNMA MI ÇARPIŞMA MI?

Avantajsız azınlıkları memnun ederken demir devletlerin nasıl destekleneceği konusu, ABD Kongresi'nin çokyönlü kuruluşlara yardımı kesmekte kararlı görüldüğü bir zamanda uluslararası diplomasi için çok büyük bir engeldir (Slavin, 1999).

Birbirine bağlı dünya, başkasının avantajının benim dezavantajım olduğu, sıfır riskli oyunlara meydan okuyan bir dünyadır (Mulgan, 1994: 29).

New York ve Washington'da bazı hedeflere düzenlenen saldırıların olduğu 11 Eylül olayı bir küçük çatışmadan, ya da B düzeyindeki bir tehditten A düzeyindeki bir tehdiğe sıçramayı göstermiştir. Bu aynı zamanda postmodern savaşın problematiğini de sergiler. Modern savaşın aygıtları, stratejileri, siyaseti ve mental çerçevesi postmodern savaşa uygun değildir. A düzeyine çıkan asimetrik savaş Soğuk Savaş sonrası korunma siyasetinin tüm çerçevesini altüst etmiştir. Hissiyat ve tecrübe olarak birbirinden çok ayrı dünyalar birbirine erişebilmektedir. A, B ve C düzeyi güvenlik ayırımı unufak olmuştur. Bu durum Ronald McDonald'ın dünyadaki işlerin yolunda olduğu ilizyonuna meydan okumaktadır.

Küreselleşme çatışmalarının yayıldığı -küreselleşmenin büyük bir pazarlamacı balonu- durumun altında göz kamaştırıcı eşitsizlikler, acı ve çelişki vardır. 90'lı yılların başında ABD Ulusal Güvenlik danışmanları 'aşırıcılığın' 'dışlama'dan doğduğunu söylüyordu. Bugün, şiddetin politik ekonomisiyle birlikte oluşan denklemin özellikleri küreselleşmiş sosyal Darwinizm ve hızlı genişleyen asimetrik savaş spektrumudur.

Uzak mesafe optikleri ve uzaktan kontrollü teknolojiler uzaktaki acıları evimize kadar getiren canlı yayın medyasının da aynı zamanda yol açtığı bir ayrılık illizyonu yaratmakta, sürdürmekte ya da bunu beslemektedir. Dolayısıyla teknolojilerin bir bölümü çifte çarpışmaya neden olurken bir diğeri dönüşlü çarpışmayı ortaya koymaktadır. Uzaktan kontrol uzaktan çarpışma paradoksu ortaya çıkarmıştır.

Bağımlılık, bıçağın iki yüzü gibidir. Birbirinden ayırır (gizli takip sağlayarak ve saldırganları kurbanlardan ayırarak, uzak mesafeden zarar vererek) ve birleştirir (eylem ve sonuçları arasında moral bir ilişki kurarak, kamuyu uyararak ve sorumluluk uyandırarak). Genişleyen teknolojik yetenekler kaçınılmaz olarak sorumluluğun da genişletilmesini içerir. Bu çift yol diğerk teknolojilere olduğu kadar savaş teknolojilerine de uygulanır-yüzlerce köy ya da hayatı yok edebilecek geniş kalkanlar inşa etme kapasitesinden biogenetik mühendisliği ya da genetik olarak geliştirilmiş yiyeceklere ve makroekonomi yönetimine kadar uygulanır.

Siyaset ve ekonomideki 'yeterlilik değişimi' (muktedirlik ve güçlendiricilik) teknolojinin araçsal kapasitesini ileri götürmekte ve kurumsal kapasitelere de (mal yönetimindeki gibi) vurgu yapmaktadır. Ayrıca temsiliyet (kültürlerarası) yeterliliklerini de içerilebilir. Kaplan, Huntington ve diğerleri tarafından da vurgulanan küresel bölünme boşluk ve kültürel farklılıkların karşısında durmakta ve yeni savaşların bir başarısızlığa uğramış modernite meselesi olduğunu ortaya koymaktadır. Duffield, bunun yerine direnişin göstergesi ya da alternatif modernite olarak algılamak gerektiğini öne sürer.

Sosyal gerilemeden ziyade çatışma dönüşlü modernleşme sürecinin parçası olarak görülebilir. yani, global liberalizasyon tarafından sağlanan kritik gereklilik ve fırsatların uyarlanmasını içeren bir değişken alıştırma. Küresel marjlar içinde yayılan gölgenin gelişmesi ya da sınırlararası ekonomiler bu refleksif ya da aktüel gelişimin önemli bir boyutudur. Koruma, meşruiyet ve sosyal düzenlemenin liberal olmayan formlarını yaratabilme yeteneği içinde yeni savaşlar dönüşlü modernizasyonun belirsiz olasılıklarından sadece bir tanesidir (Duffield, 2001, bölüm: 3).

Bu pek çok düzeyde anlamlıdır. Yeni savaşların çağdaş küresel koşullarının içsel bir parçası olduğunu ve yabancı bir yangücü (side-show) olmadığı, Batılı güçlerin ve modernite tepkilerinin sunduğu çıkarımlarla anlaşılmalıdır. Böylece çarpışma da modernitelerin refleksif etkileşimi, bir başka deyişle dönüşlü çarpışma olarak görülebilir.

Korunma ve çarpışma üzerine politikalar arasında tutarlılık beklemek çok mudur? İçeri ve dışarı giden yolların hepsi perspektif ve temsiliyet meselesidir. Güvenlik meselerinde en kötü senaryolar genelde ilerletici senaryoları önceden etkilediğinden sonuç hep zayıf kalmıştır. Önyargılı ve felaket senaryoları muhtemelen önceden etkin olmaktadır çünkü 'eski' ve süregiden senaryoları tekrar geri dönüştürürler. Eğer pazar güçleri yönetim için bir kurum değilse, sabitçi emir-komuta siyaseti de bunun gibi modası geçmiş bir politikadır. Yeni politik formların birleşimine ihtiyaç vardır. Sabit bir koalisyon siyaseti ya da yeni bir tür politik 'birlik' yerine daha uygun görünen, ideolojik gerekliliklere ihtiyaç duymayan esnek ve devingen, çoğunluk aktörlerin üstünde bir sinerjilerdir. Çözüm üretme ve senaryolara ihtiyaç vardır, ancak bunları önce tanıyacaksak, sadece demokratik trendleri sağlayabiliriz. Bu kurala bağlı bir sıçrama meselesi değil, aksine zaten hareketli olan eğilimlerin stoklanmasıdır. Fakat, eskinin içinden yenileri yine çıktığından yeni trendler de var olan pratiklerle sıkı sıkıya bağlıdır. Her bir madalyonun da iki yüzü olduğunun farkına varırken, halihazırda devam eden çatışma yönetimi trendlerine ve öncelikle küçük çatışmalar olarak anılanlara bir göz atalım.

- Şiddetin politik ekonomisine karşılık 'Barış içinde iş dünyası', çatışmaların önlenmesinde özel sektörle işbirliği ve değişimdir.³⁰ Buna örnek olarak elmas ticareti (ve diğer kaynakların da) yapan bölgelerin çatışma alanı olması durumunda bu ticaretin daraltılması çabaları gösterilebilir. Dolayısıyla 'savaş şebekesi'nin karşısında 'barış şebekesi' ağırlığı olabilir.
- Yönetme işinin yeniden tanımlanması. Devam eden değişimler sadece bir kayıp olarak görülmemelidir (Rivero, 2001), ancak ileri bir adım olarak da ele alınmalıdır. Örneğin BM'nin bir yayınında süregiden uluslararası yönetim anlayışının toplumdaki insan hakları üzerine bir koşul gerçeği içinde dönüştüğü yorumu yapılmıştır.³¹
- "Savaşma, seviş" (Ferencz, 1998), ya da uluslararası yasal düzeni güçlendir. İnsan hakları ihlalcileri ve savaş suçlularının Ruanda ve Yugoslavya örneğinde olduğu gibi Sa-

vaş Suçları Mahkemelerinde yargılanmaları yerleşen bir pratik haline gelmektedir. Öte yandan böylesi adımlar çatışmalar meydana geldiğinde uluslararası güçlerin olmaması durumu için bir zeytin dalı uzatmak anlamına gelirken; aynı zamanda bir öncül ve savaş suçları ile insan hakları ihlalleri için uluslararası daimi bir mahkemenin varlığına dönüşmesine hizmet edebilir. Bunun benzeri forumlar da Uluslararası Mahkeme ve ortaya yeni çıkan Uluslararası Suçlar Mahkemesi'dir. Reformun diğer unsurları ise Konvansiyonel silahlara sınırlama (Sanchez, 1995) ve nükleer silahların imhasıdır.

- Ulusallık-ötesi (Post-national) vatandaşlık yolunda eğilimlerler. Sınırlar hem koruma sağlarken hem de çatışma nedenlerinden biri olarak kazananın tüm milliyetçiliği aldığı 'sert yönetim' tarzıdır. Buna göre daha ileri bir seçenek, sınır ötesi insan hakları rejimleri gibi ortak yönetim biçimlerinin tecrübe edilmesidir (Oberschall, 1999). Örneğin Afrika'daki Büyüyük Göller bölgesi için böylesi düzenlemeler insanların bir devletteki savaş lordlarından kurtulmasını ve 'mülteci' olarak sınıflandırılmadan diğer bir ülkeye sığınmasını sağlayabilir. Dolayısıyla benzer düzenlemeler 'bölgesel yönetim' yönünde evrilebilir.
- NGO'ların rolü. Kompleks acil durumlarda aktif olan organizasyonların genişleyen yelpazesi, rahatlatma ve gelişim kuruluşları, sağlık organizasyonları, polis organizasyonları, insan hakları örgütleri, yasal büroları içermekte ve yeni birleşimlerle bir araya gelmektedir. Bu, sıkça tartışılan yardımın yeni tarzda yönetilmesine işaret eder (Duffield, 2001a); ancak, aynı zamanda artarak ulusaşırı bir karakter kazanan uluslararası kamuoyu sektörünün yayılması ve derinleşmesi anlamına da gelmektedir. Ferahlama ve gelişimin birbirine bağlanması daha katılımcı bir yaklaşımı içerebilen, ya da en azından yerel güçlenmeye bir şans olan kompleks acil yardımlar için bir gelişim yaklaşımını güçlendirir (Fisher 2000, Santa Barbara, 1998). NGO'ların katılımı (çeşitlilikleriyle birlikte) farklı bir organizasyonel karışım yaparak aktörlerin konuya ilgilerini değişik yollarla sağlayabilir. NGO'ların dikkati çeken yükselişi profesyonelleşme için baskıya neden olurken, bazen bu durum rollerinin çok yönlü ve yüz yüze diplomasıyla genişlemesini de içermektedir (Rupesinghe, 1995).
- Uluslararası kurumlar reformu, uluslararası yönetimin takviminde daha ileri bir tarihte bulunmaktadır. BM ve Güvenlik Konseyi reformları bu kuruluşların dünya vatandaşlığı bakış açısıyla cevap veren yapılar olması uzun zamandır gündemdedir.

Bu trendler küçük çatışmalar olarak adlandırılan düzlemin bir parçasıdır; buna ek olarak 11 Eylül olayı günümüz koşullarının bütün mantığı içinde olan risk ve seçenekleri dramatik bir biçimde sunmaktadır. Aniden asimetrik savaş sendromu topraklarının kalbine ulaşır ve artık sınırlar, toprakların sınırları değildir. Bizimkisi birbirine bağlanmış bir dünyadır ve küreselleşme tecrübe, yetenek ve ulaşma bakımından iki şeritli bir yol gibidir. Sonuç olarak, kısaca, sorumlu eylem gerçek politik taahhüt gerektirir, diğer bir deyişle yeni korunma siyasetinden korunma siyasetine geçiş.

İçinde bulunulan nokta için tarihsel kavşağın bir parçası olarak bakılabilir.³² Çağdaş küreselleşmenin önemli problemi, teknolojik yeterlilikler ve ekonomik değişimlerini kurumsal ve politik kapasitelerin, yükselen kapasitelerin ve ayrıca yetersiz kurumların önünde oluşudur. Bu, küresel toplumun ve hatta küresel topluluğun değil küresel şebekeler zamanıdır. Bunlarla aynı şekilde, uzak bölgelere canlı yayınla şiddetin aktarılması ve küresel iletişim, kültürlerarası farklılıklara değiştirilerek sunulsa da kültürel etkiler içerir ve uzun mesafe ötedeki acıların ulaştırılması kadar politik ve daimi yasal kollar oluşmasını sağlar. Erken uyarı yaptırımları kabul ettirir. Cenova Sözleşmesi'ne göre diğer bütün uluslararası norm-

ların hepsinden önemli olmak üzere soykırımın önlenmesi ahlaki ve yasal bir yaptırımdır. Yeni talepler üreten gerçekten küresel ahlaki ekonominin aşama aşama ortaya çıkışına tanıklık ediyor olduğumuz tartışılabilir. Erken uyarı erken cevabı zorunlu kılar, dolayısıyla dikkate alınan nokta çatışmanın önlenmesidir. Geniş bir çerçeveden bakıldığında bu ikilemler insan evriminin bir bölümünü biçimlendirir: Zaman içinde sosyal işbirliği ağları gittikçe genişlerken, kurumlar bunun gerisinde kalıyor. Tarihte yeni buluşlar ve şanslar ortaya çıkınca, çatışma genelde işbirliğinden önce gerçekleşir ve bir bölümüyle çatışmayı düzene sokmak için işbirliği ortamı doğar.

SONSÖZ

Bu yazı kaynaklığını Review of International Political Economy/Uluslararası Politik Ekonomi'ye Bakış Dergisi'nin 1998'de Sussex Üniversitesinde Küreselleşme, Devlet ve Şiddet üzerine yapılan bir konferanstan alınmıştır. Yorumları için Michael Humphrey, Ananta Giri, Küreselleşme ve Bölgeselleşme Çalışması Merkezine seminer katılımcılığını üstlenen Warwick Üniversitesi, Illionis Üniversitesi (Urbana-Champaign) ve derginin diğer yazarlarına teşekkür ederim.

DİPNOTLAR

- 1 "Çevresel savaş 21. yüzyılın Büyük Savaşı" olabilir "Çevre ihlallerinin uluslararası saldırganlıkla dengelenmesi yirmi birinci yüzyılın önemli bir dış politika meselesi haline dönecektir" (Celente, 1997: 266, 268; Barnett, 2001).
- 2 "Gelecek anlatıcıları "akıllı ev" (içinde yaşayanlar için evin kaynaklarını otomatik olarak artırmak gibi rutin işleri yerine getiren) gibi aradığımız bir şeyden bahsediyor. Ancak bu gezegen sakinlerinin kaç tanesinin evi olacak ki? (Kapoor, 2001: 166).
- 3 Soğuk Savaş dialektiğine bir örnek de 1979-89 Afganistan savaşının geri tepmesi -Suudi Arabistan, Mısır, Pakistan, Çin ve İsrail ile birlikte- o dönem Sovyet tehlikesine karşı operasyonların bir parçası olan gruplar, o zamandan bugüne Cezayir, Mısır, Yemen, Bosna, Filipinler ve diğer ülkelerde olmak üzere aktif hale gelerek önlenemez bir saldırgan İslami şebeke yaratmıştır. Orta Doğu'da bu gruplar CIA ve diğer örgütler tarafından eğitilmiş ve silahlandırılmış ve 'Arap Afganları' olarak tanınır olmuştur; ironik bir durum ki bunlar arasında Usame bin Ladin de vardı (doküman, Cooley, 1999).
- 4 Lawrence 1997, Joas 1999, Tiryakian 1999 ve Avrupa Sosyal Teori Dergisi/European Journal of Social Theory, 4 (1) özel sayısı, 2001, savaş ve sosyal teori üstüne. Milliyetçilik ve savaş üstüne, bkz. Comaroff ve Stern (1995).
- 5 ABD ordusu için sağlanabilen mühimmatta bir aracın maksimum ağırlığı bugün 19 tondur, M-1A2 Abrams tanklarındakinden olduğu gibi 70 tondan daha az. (Thomas Ricks ve Roberto Suro, "U.S. Army to cut reliance on Big Tanks: .../Amerikan ordusu bugün ağır tanklara bağlı değildir: Esneklik ağır silahların tekerlekli araçlara yol vermesini gerektirir", International Herald Tribune, 17 Kasım 2000).
- 6 Bağlı veri temelinde, okuma ve gazete, radyo, Televizyon ve telefonların hepsi yüzde 1000 nüfusa ulaşır gibi bilgi yapısı indeksi şeklinde gelişmiştir (Connors, 1997: 226-30).
- 7 Siber savaş bilgi stratejisi Irak'ın politik sistemindeki önemli kolları belirleyip bunları yok etmek için birçok araç içinden bir tanesini seçer" (Rathmell, 1998: 280). Önemli kollar olarak kastedilen medya, eğitim sistemi, haberleşme servisleri, elit askeri birimler ve yönetici elittir.
- 8 İş dünyası genellikle savaşa benzetilir. Andrew S. Grove'un Sadece Paranoid Yaşam Sürdürme (1996) adlı yazısı. Bir röportajda "Rekabet Savaştır" demiştir ve güvenlik için "stratejik enfeksiyon noktaları" olarak bahsetmiştir. (Ken Auletta, 'Sadece hızlı yaşamda kalma', New Yorker, 20-7 Ekim 1997). Özellikle 19. yüzyıldan bugüne, kamu ve işçi yönetimi organizasyonu endüstride ordu örneklerden etkilenmiştir (Myerly, 1992).

- 9 Dolayısıyla, West Bank'ta İsraili bir general kendini BM'nin Güvenlik Konseyi'nin İsrail'e yönelttiği 'gücün kontrolsüz kullanımı' eleştirisiyle karşılaşmıştı. General Gantz, "Eğer bütün güçlerimi kullanabilseydim, Batı Şeria'yı silmek birkaç saat meselesiydi" demişti. "Bunu yapmalı mıydım? Elbette bunu yapmak istemem." Generalin dikkati çektiği nokta İsrail'in öldürücüsü olmayan silahlarıydı. (Orme, 2000)
- 10 Nederveen Pieterse'de tartışılan bir konu (1989, bölüm 14).
- 11 Coğrafyacılar özellikle küreselleşmenin boyutsal görünümüne işaret ederek ve bunun ardından yeniden bölgeselleşme ve yeniden yerelleşmeyi vurgulayarak bunu reddeder (Brenner, 2000).
- 12 Tayland ve Rageau gibi stratejik coğrafyalar (1985), Keegan ve Wheatcroft (1986).
- 13 Evrimci biyolojiye göre ideolojik iknaya olan şüphecilik ya da "doktrinsizleşme" insanlığın geçmişinden gelen kökenleriyle bir eğilimdir. (Eibl-Eibesfeldt ve Salter, 1999). Birçok yaklaşım ideolojik etkilerin rolüne fazla önem verirken gösterge ve imajları dikkate almaz: göstergebilimci ve Lacancı perspektiflere göre ideoloji ve dilin kendisi imajlar, sembol ve işaretlerin daha derin yapısıyla koşullanırlar. Dolayısıyla bir görüş imaj ve ayrıtıplerin (stereotypes) söylemde gömülmüş anlamdan aldıklarını öne sürer (Ryan, 1999: 98-100). Bir başka görüş, Lacancı yaklaşıma göre söylemlerin imajları çevresinde sunucu ve ilgi çeken daha derin bilinç düzeylerinden ortaya çıktığını ortaya koyar.
- 14 Sosyal bilimlerde yapısalcılığın ardından, bu görüşler uygulamalı yapısalcılığı temsil eder: hegemonya ve kolektif hayal gücü ve sosyal yapısalcılığın potansiyel yeniden yapılanması arasında bir kombinasyondur (Unger, 1987, Hajer, 1997).
- 15 Bölgedeki senaryolar kaygı vericidir (Saighal, 1999a) ancak aynı zamanda potansiyel olarak bölgesel sabitliğin ayakta kalabilmesi için seçenekler (Saighal, 1998; 1999b; Sakamoto, 2000).
- 16 Bu argüman Nederveen Pieterse (2000) tarafından daha ileri götürülür.
- 17 Tam tersi önemli olanın sadece teknolojik kaldıraç olmadığı ancak (çünkü koloni ordusu ve yöresel güçler arasındaki farklılıklar hiç bu kadar geniş olmamıştı) bunun politik ve askeri örgütlülük olduğu iddia edilir (Nederveen Pieterse, 1989).
- 18 "Suikast bıçağı, makinalı tüfek, tabanca gibi düşük teknoloji silahlar soğuk savaştan bugüne on yıl içindeki çatışma ile ilgili öldürmelerin yüzde 90'ı için sorumlu tutulmuştur ('Küçük silah belası', International Herald Tribune, 11 Nisan 2001).
- 19 Adam Roberts'ın deyişiyle 'araçları değil sonu istemek' (1999).
- 20 Adelman ve Suhrke tartışmaları (1996); Uvin (1999).
- 21 Bunun son bir versiyonu için Kagarlitsky (1999); Hobsbawm (1994).
- 22 Bu paragrafı takiben Nederveen Pietersee (1997).
- 23 Hem Kore hem Vietnam, deklare edilmemiş savaşlardı.
- 24 Mike Davis (1992: 18-19) Los Angeles'ı Belfast ve West Bank ile karşılaştırır ("Yakında polis tüm sosyal grupların başına bir elektronik başlık takmaya yakın bir teknolojiyle göreceğiz").
- 25 'Srebrenika Sendromu' Hollanda'da Both'da tartışılmıştı (2000).
- 26 Batı Şeria ve Gazze'deki Filistin Otoritesi tartışma konularından biridir Sayigh (2000).
- 27 'Caydırıcılık sınırlar boyunca yükselmiş; zorlamalar sınır içinde kullanılmıştır. Caydırıcılık askeri mesele iken, zorlama bir polis fonksiyonudur" (Maynes, 1999: 21).
- 28 Hence Ikenberry (1996) bugünkü 'çift korunma' politikalarını (haydut devletler ve terörizmin) soğuk savaş düzeninin bir devamı olarak görür.
- 29 Örneğin BM'nin daimi üyeleri olan üç ülkeye, ABD, İngiltere ve Fransa'ya baktığımızda, bu üçünün dünyada silah satışının yüzde 80'ini gerçekleştirdiğini görürüz (Richard Norton-Taylor, 'ABD dünyadaki silah ihracatının yarısını kendisi satıyor', Guardian Weekly, 20-7 Ekim 2000).
- 30 Bkz. 'Barışın İş Dünyası - çatışma önlenmesi ve çözülmesi için işe katılan özel sektör' <www.international-alert.org> Alao (2001)
- 31 İnsani arabuluculuk reformuna daha tam bir müdahalenin gerekliliğini de içeren çıkarımlar, Taylor (1995) ve Nederveen Pieterse'de tartışılmıştır.
- 32 Uzaktan hissetme yetenekleri bugüne kadar hep geleneksel olarak tanrılara atfedilmiştir. Birçok teknolojik tartışma insanların da bu tanrılar arasına girdiği, bu yeteneklerden çıkan ikilemlere işaret etmiştir.

KAYNAKLAR

- Adelman, H. and Suhrke, A. (1996) *Early Warning and Conflict Management, study 2. The International Response to Conflict and Genocide: Lessons from the Rwanda Experience*, Copenhagen, Steering Committee of the Joint Evaluation of Emergency Assistance to Rwanda.
- Alao, A. (2001) 'Business and conflict', *Conflict, Security & Development Group Bulletin* 11: 8-11.
- Allen, T. (ed.) (1999) *The Media of Conflict: War Reporting and Representations of Ethnic Violence*, London: Zed.
- Anderla, G., Dunning, A. and Forge, S. (1997) *Choatic: an Agenda for Business and Society for the 21st Century*, London: Adamantine Press.
- Augé, M. (1999) *The War of Dreams: Studies in Ethno Fiction*, London: Pluto.
- Barber, B. J. (1996) *Jihad vs. McWorld*, New York: Ballantine Books.
- Barnett, J. (2001) *The Meaning of Environmental Security: Ecological Politics and Policy in the New Security Era*, London: Zed.
- Bauer, R. A. (ed.) (1975) *The United States in World Affairs: Leadership, Partnership, or Disengagement?* Charlottesville: University Press of Virginia.
- Beck, U. (1999) *World Risk Society*, Cambridge: Polity.
- Beeley, B. (1992) 'Islam as a global political force', in A. G. McGrew and P. G. Lewis et al. (eds) *Global Politics*, Cambridge: Potiy, pp. 293-311.
- Ben-Eliezer, U. (1998) *The Making of Israeli Militarism*, Bloomington: Indiana University Press.
- Berke, J. H., Pierides, Sabbadini, S. A. and Schneider, S. (1998) *Even Paranoids have Enemies: New Perspectives on Paranoia and Persecution*, London: Routledge.
- Booth, K. (1979) *Strategy and Ethnocentrism*, London: Croom Helm.
- Bornschie, V. and Chase-Dunn, C. (eds) (1999) *The Futura of Global Conflict*, London: Sage.
- Both, N. (2000) *From Indifference to Entrapment: the Netherlands and the Yugoslav Crisis 1990-1995*, Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Boulding, K. E. (1989) *Three Faces of Power*, London: Sage
- Boulding, K. E. and oulding, E. (1995) *Demilitarization on Conversion*, Bonn, Bonn International Center for Conversion, Paper for World Social Summit Copenhagen.
- *The Bulletin of the Atomic Scientists* (1995) 'More security for less money', Sept/Oct: 34-9.
- Campbell, D. (1999) 'Breaking the law is big business', *Guardian Weekly*, 18 April, p. 23.
- Carruthers, S. L. (1999) *The Media at War: Communication and Conflict in the 20th Century*, London: Macmillan.
- Carter, A. B. (1999-2000) 'Adapting US defence to future needs', *Survival* 41(4): 101-22.
- Castells, M. (1996) *The Information Age: Economy Society and Culture*, Oxford: Blackwell.
- Celente, G. (1997) *Trends 2000*, New York: Warner Books.
- Chaliand, G. and Dageau, J-P. (1985) *Strategic Atlas: World Geopolitics*, Harmondsworth: Penguin.
- Chalk, P. (2000) *Non-military Security and Global Order: the Impact of Extremism, Violence and Chaos on National and International Security*, London: Macmillan.
- Chomsky, N. (1999) *The New Military Humanism*, Boston: South End.
- Comaroff, J.L. and Stern, P. (eds) (1995) *Perspectives on Nationalism and War*, New York: Gordon and Breach.
- Connors, M. (1997) *The Race to the Intelligent State: Charting the Global Information Economy in the 21st Century*, Oxford: Capstone.
- Cooley, J. (1999) *Unholy Wars: Afghanistan, America and International Terrorism*, London: Pluto.
- Davis, Mike (1992) 'LA: the fire this time', *Covert Action Information Bulletin* 41: 12-21.
- Der Derian, J. (1998a) 'All but war is simulation', in G. Tuathail and S. Dalby (eds), pp. 261-73.
- Der Derian, J. (1998) 'A virtual theory of global politics: new media, mimetic war, and the spectral stae', Harvard University, unpublished paper.
- Der Derian, J. and Shapiro, M. J. (eds) (1989) *International/Interrestual Relations: Postmodern Readings of World Politics*, New York: Maxwell Macmillan International.
- Dessler, D. (1999) 'Constructivism within a positivist social science', *Review of International Studies* 25 (1): 123-37.
- Dessouki, A.E.H. (1993) 'Globalization and the two spheres of security', *Washington Quarterly* 16(4): 109-17.
- Doran, C. F. (1999) 'The structural turbulence of international affairs', *Survival* 41 (2): 146-49.

- Duffield, M. (2001a) *Global Governance and the New Wars: the Merging of Development and Security*, London: Zed.
- Duffield, M. (2001b) 'Network war', *Conflict, Security & Development Group Bulletin* 11: 5-7.
- Duffield, Mark (2001c) 'Durable disorder: governing the global margins', University of Leeds, unpublished masters.
- Earle, E. M. (ed.) (1971) *Makers of Modern Strategy*, Princeton, NJ: Princeton University Press (orig. edn. 1943).
- Eibl-Eibesfeldt, I. and Salter, F. K. (eds) (1999) *Indoctrinability, Warfare and Ideology*, Oxford: Berg.
- Falk, R. (1999) *Predatory Globalization*, Cambridge: Polity.
- Farrell, T. (1998) 'Culture and military power', *Review of International Studies* 24: 407-16.
- Ferencz, B. B. (1998) 'Make law not war' *The World Today* 54 (6): 152-3.
- Fisher, S., Abdi, D. I., Ludin, J., Smith, R. and Williams, S. (2000) *Working with Conflict: Skills and Strategies for Action*, London: Zed.
- Foster, K. (1999) *Fighting Fictions: War, Narrative and National Identity*, London: Pluto.
- Freedman, L. (1998-9) 'The changing forms of military conflict', *Survival* 40 (4): 39-56.
- Friedman, T. L. (2000) *The Lexus and the Olive Tree: Understanding Globalization*, New York: Anchor Books, 2nd edition.
- Fukuyama, F. (1992) *The End of History and the Last Man*, New York: Free Press.
- Galbraith, J. K. (1979) *Annals of an Abiding Liberal*, New York: New American Library.
- Galbraith, J. K. (1983) *The Anatomy of Power*, Boston: Houghton Mifflin.
- Gilbert, J. (1996) 'Soundtrack for an uncivil society: rave culture, the criminal justice act and the politics of modernity', *New Formations* 31: 5-22.
- Gonsalves, S. (2001) 'Star Wars: the sequel', *ZNet Commentary*, 27 December.
- Goonatilake, S. (1984) *Aborted Discovery: Science and Creativity in the Third World*, London: Zed.
- Gray, C. S. (1999) 'Strategic culture as context: the first generation of theory strikes back', *Review of International Studies* 25 (1): 49-69.
- Gray, Chris H. (1997) *Postmodern war: the new politics of conflict*, New York: Guilford Press.
- Guéhenno, Jean-Marie (1998-9) 'The impact of globalisation on strategy', *Survival* 40 (4): 5-19.
- Hajer, M. A. (1996) 'Ecological modernisation as cultural politics', in S. Lash, B. Szerszynski and B. Wynn (eds) *Risk, Environment and Modernity*, London: Sage, pp. 246-68.
- Hajer M. A. (1997) 'Ökologische Modernisierung as Sprachspiel', *Soziale Welt* 48: 107-32.
- Hammond, P. and Herman, E. S. (eds) (2000) *Degraded Capability: the Media and the Kosovo Crisis*, London: Sage, pp. 246-68.
- Harvey, D. (1989) *The Condition of Postmodernity*, Oxford: Blackwell.
- Herman, M. (1996) *Intelligence Power in Peace and War*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Hitler, A. (1971) *Mein Kampf*, Boston: Houghton Mifflin (trans. R. Manheim, orig. edn. 1925).
- Hobsbawm, E. J. (1994) 'Barbarism: a user's guide', *New Left Review* 206: 44-54.
- Hoffman, S. (1998) *World Disorders: Troubled Peace in the Post-Cold War Era*, Lanham, MD: Rowman & Littlefield.
- Huntington, S. P. (1996) *The Clash of Civilizations*, New York: Simon and Schuster.
- Huntington, S. P. (1999) 'The lonely superpower', *Foreign Affairs* 78 (2): 35-49.
- Ignatieff, M. (2000) *Virtual War*, London: Chatto & Windus.
- Ikenberry, G. J. (1996) 'The myth of post-Cold War chaos', *Foreign Affairs* 75 (3): 79-91.
- Jentleson, B. W., Levite, A. E. and Berman, L. (1992) 'Foreign military intervention in perspective', in idem (eds) *Foreign Military Intervention: the Dynamics of Protracted Conflict*, New York: Columbia University Press.
- Joas, H. (1999) 'The modernity of war: modernization theory and the problem of violence', *International Sociology* 14 (4): 457-72.
- Johnston, A. (1995) *Cultural Realism: Strategic Culture and Grand Strategy in Chinese History*, Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Julier, Guy (2000) *The Culture of Design*, London: Sage.
- Kagarlitsky, B. (1999) *New Realism, New Barbarism: Socialist Theory in the Era of Globalization*, London: Pluto.
- Kaplan, R. D. (1996) *The Ends of the Earth*, New York: Random House.
- Kaplan, R. D. (2000) *The Coming Anarchy: Shattering the Dreams of the Post Cold War*, New York: Columbia University Press.

- Kapoor, R. (2001) 'Future as fantasy: forgetting the flaws', *Futures* 33 (2): 161-70.
- Katzenstein, P. J. (ed.) (1996) *The Culture of National Security: Norms and Identity in World Politics*, New York: Columbia University Press.
- Keegan, J. (1993) *A History of Warfare*, London: Random House.
- Keegan, J. and Wheatcroft, A. (1989) *Zones of Conflict: an Atlas of Futura Wars*, New York: Simon and Schuster.
- Khalaf, R. (2001) 'Gaza's residents dig in as Israel tightens noose', *Financial Times* 8 February: 5.
- Laclau, E. and Mouffe, C. (1985) *Hegemony and Socialist Strategy*, London: Verso.
- Lane, F. C. (1979) *Profits from Power: Readings in Protection Rent and Violence Controlling Enterprises*, Albany: State University of New York Press.
- Lash, S. and Urry, J. (1994) *Economies of Signs and Space*, London: Sage.
- Latour, B. (1991) 'Technology is society made durable', in J. Law (ed.) *A Sociology of Monsters: Essays on Power, Technology and Domination*, London: Routledge. pp. 103-31.
- Lawrenc, P. K. (1997) *Modernity and War: The Creed of Absolute Violence*, London: Macmillan.
- Mandelbaum, M. (1998-9) 'Is major war obsolete?' *Survival* 40 (4): 20-38.
- Mandelbaum, M. (1999) 'Learning to be warless', *Survival* 41 (2): 149-52.
- Mann, M. (1986) *The Sources of Social Power*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Margalit, A. (1998) *Views in Review: Politics and Culture in the State of Israel*, New York: Farrar Straus & Giroux.
- Maynes, C. W. (1999) 'Squandering triumph', *Foreign Affairs* 78 (1): 15-22.
- McLaughlin, S., Mitchell, S. G. and Hegre, H. (1999) 'Evolution in democracywar dynamics', *The Journal of Conflict Resolution* 43 (6): 771-92.
- McNair, B. (1998) *Images of the Enemy*, London: Routledge.
- McNeill, W. (1982) *The Pursuit of Power*, Chicago: University of Chicago Press.
- Mulgan, G. (1994) *Politics in an Antipolitical Age*, Cambridge: Polity.
- Mulgan, G. (1998) *Connexity*, London: Vintage, rev. edn.
- Mueller, J. (2001) 'The obsolescence of major war', in C. W. Kegley Jr and E. R. Wittkopf (eds) *The Global Agenda*, New York: McGraw-Hill, 6th edn., pp. 57-66.
- Myerly, S. H. (1992) 'The eye must entrap the mind': army spectacle and paradigm in nineteenth century Britain', *Journal of Social History* 26 (1): 105-32.
- Nandy, A. (1989) 'Shamans, savages and the wilderness: on the audibility of dissent and the future of civilizations', *Alternatives* 14: 263-77.
- Nederveen Pieterse, J. (1989) *Empire and Emancipation*, New York: Praeger.
- Nederveen Pieterse, J. (1997) 'Deconstructing / reconstructing ethnicity', *Nations and Nationalism* 3 (3): 1-31.
- Nederveen Pieterse, J. (ed.) (1998) *World Orders in the Making: Humanitarian Intervention and Beyond*, London: Macmillan.
- Nederveen Pieterse, J. (2000) 'Globalization North and South: uneven development and the interaction of modernities', *Theory Culture & Society* 17 (1): 129-37.
- Oberschall, A. (1999) 'Shared sovereignty: cooperative institutions for deeply divided societies', *Sociological Analysis* 2 (5): 71-7.
- Ohmae, K. (1992) *The Borderless World: Power and Strategy in the Global Marketplace*, London: HarperCollins.
- Olson, E. (2000) 'Swiss voters back army, defeating budget cuts', *International Herald Tribune* 27 November.
- Orme Jr, W. A. (2000) 'In West Bank, an Israeli general faces the paradox of military superiority', *International Herald Tribune* 18-19 November.
- Pearson, S. (1999) *Total War 2006: the Future History of Global Conflict*, London: Hoder and Stoughton.
- Pipes, D. (1996) *The Hidden Hand: Middle East Fears of Conspiracy*, London: Macmillan.
- Rajasingham, D. (1997) 'Militarization, population displacement, and the hidden economies of armed conflicts: the challenge to peace building', Colombo, unpublished paper
- Rathmell, A. (1998) 'Mind warriors at the ready', *The World Today* 54 (11): 289-91.
- Rich, P. B. (ed.) (1999) *Warlords in International Relations*, London: Macmillan.
- Rivero, O. de (2001) *The Myth of Development: the non-viable economies of the 21st century*, London: Zed.
- Robert, A. (1999) 'Willing the End but not the Means', *The World Today* 55 (5): 8-12.
- Rupesinghe, K. (ed.) (1995) *Conflict Transformation*, New York: St Martin's Press.

- Ryan, J. (1999) *Race and Ethnicity in Multi-Ethnic Schools*, Clevedon: Multilingual Matters.
- Saighal, V. (1998) *Third Millennium Equipoise*, New Delhi: Lancer.
- Saighal, V. (1999a) 'Dealing with China in the 21st century', unpublished paper.
- Saighal, V. (1999b) 'Remoulding the subcontinent', unpublished paper.
- Sakamoto, Y. (2000) 'An alternative to global marketization: East Asian regional cooperation and the civic state', in J. Nederveen Pieterse (ed.) *Global futures: shaping globalization*, London: Zed, pp. 98-117.
- Sanchez, O. A. (1995) *The Arms Bazaar*, New York: UNDP Office of Development Studies.
- Santa Barbara, J. (1998) 'Preventing war: the role of the global citizen', *Peace Research Reviews* 14(5):1-13.
- Sardar, Z. and Ravetz, J. (eds) (1996) *Cyberfutures*, London: Pluto.
- Sayigh, Yezid (2000) 'Palestinian security capabilities', *Bulletin of the Conflict, Security & Development Group* (London, King's College), 8: 1-5.
- Schaeffer, R. K. (1997) *Century's End: an Orientation Manual toward the Year 2000*, New York: Doubleday, rev. edn.
- Scott, J. C. (1998) *Seeing like a State*, New Haven, CT: Yale University Press.
- Sen, G. (1995) *The Military Origins of Industrialisation and International Trade Rivalry*, London: Pinter (orig. edn. 1984).
- Sheptycki, J. W. E. (1998) 'The global cops cometh: reflections on transnationalization, knowledge work and policing subculture', *British Journal of Sociology* 49 (1): 57-74.
- Silva, P. L. de (2001) *Political Violence and its Cultural Constructions: Representation and Narration in Times of War*, London: Macmillan.
- Salvin, B. (1999) '3 Hot spots of the new millennium', *USA Today* 2 November: 5A.
- Smith, J. and Butcher, M. (eds) (1999) *A Risk Reduction Strategy for NATO: Preparing for the Next 50 Years*, London: British American Security Information Council Research Report 99.1.
- Spencer, G. (1996) 'Microcybernetics as the meta-technology of pure control', in Z. Sardar and J. Ravetz (eds), pp. 61-76.
- Stockton, N. (1996) 'Defensive development? Re-examining the role of the military in complex political emergencies', *Disasters: Journal of Disaster Studies and Management* 20 (2): 144-8.
- Summers Jr, H. G. (1981) *On Strategy: the Vietnam War in Context*, Carlisle Barracks, PA, Strategic Studies Institute US Army War College.
- Taylor, P. (1995) 'Options for the reform of the international system for humanitarian assistance', in J. Harriss (ed.) *The politics of humanitarian intervention*, London: Pinter, pp. 91-144.
- Taylor, P. M. (1992) *War and Media: Propaganda and Persuasion in the Gulf War*, Manchester: Manchester University Press.
- Thornton, T. P. (1975) 'Primas inter pares', in R. A. Bauer (ed.) *The United States in World Affairs: Leadership, Partnership, or Disengagement?* Charlottesville: University Press of Virginia, pp. 96-111.
- Tiryakian, E. A. (1999) 'War: the covered side of modernity', *International Sociology* 14 (4): 473-90.
- Toffler, A. and Toffler, H. (1993) *War and Anti-War*, New York: Warner Books.
- Tuathail, G. O. and Dalby, S. (eds) (1998) *Rethinking Geopolitics*, London: Routledge.
- Tucker, Joanne (2000) 'The art of strategy', available online at: <http://www.alhewar.com/images/art_of_strategy_t_tucker.pdf>.
- *UN Chronicle* (1998a) 'Mass violence is not inevitable', 1: 36-7.
- *UN Chronicle* (1998b) 'Peacewatch' 1: 64-6.
- Unger, R. M. (1987) *Social Theory*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Uvin, Peter (1999) 'Ethnicity and power in Burundi and Rwanda: different paths to mass violence', *Comparative Politics* 31 (3): 253-72.
- Virilio, P. (1989) *War and Cinema: the Logistics of Perception*, London: Verso.
- Virilio, P. (1994) *The Vision Machine*, Bloomington, IN: Indiana University Press.
- Weart, S. R. (1998) *Never at War: Why Democracies will not Fight One Another*, New Haven, CT: Yale University Press.